

A SAJTÓ FELSZABADULÁSA

A BUDAPESTI
KÖNYV- ÉS KÖNYOMDA-FŐNÖKÖK
EGYESÜLETÉNEK KIADÁSA

BUDAPEST,
AZ ATHENAEUM RÉSZVÉNYTÁRSULAT
NYOMÁSA

1898

SZANA TAMÁS

A SAJTÓ FELSZABADULÁSA

AZ ÖTVENEDIK ÉVFORDULÓ ALKALMÁBÓL

KIADTA

A BUDAPESTI KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAFŐNÖKÖK
EGYESÜLETE

1848 MÁRCZIUS 15—1898 MÁRCZIUS 15

BUDAPEST

AZ ATHENAEUM IROD. ÉS NYOMDAI R. T. NYOMÁSA

1898

I.

A CENSURA EREDETE. — A LAPKIADÁSSAL JÁRÓ
NEHÉZSÉGEK. — A SZERKESZTŐK TERHES HELY-
ZETE. — AZ 1820-DIKI RENDELET. — A MEGYÉK
FÖLSZÓLALÁSA.

Manapság, midőn a sajtó útján mindenki szabadon közölheti gondolatait s csaknem minden hét egy újabb hirlapot dob a közönség közé: az olvasó el sem képzelheti, hogy volt idő és pedig nem is olyan régen, midőn Magyarországon a szabad szellem békókban senyvedett, a könyv csak erős felülvizsgálat után láthatott napvilágot, a hirlap megindítása pedig hónapok, sőt évek fáradozását követelte. Most már mese számba mehet az elősorolása azoknak a szivós kitartást követelő küzdelmeknek, melyeket egy-egy irodalmi vállalkozás érdekében kellett folytatni addig az időpontig, míg végre az illetékes hatóságok, szigorú vizsgálatok és még szigorubb megszorítások után, nagynehezen megadták az engedélyt arra, hogy valaki sajtó útján vitathassa meg a nap kérdéseit vagy azokról egyszerűen csak hirt is adhasson.

És ha aztán sok lótás-futás, szégyenkezés után megszületett a vállalat: a szerkesztő, a kiadó feje fölött folyton ott lebegett a damoklesi kard, melynek pengéjét Bécsben élesítették bámulatra méltó kitartással. Az időszaki sajtó termékei folyvást életveszélyben forogtak; nem lehetett tudni: az ille-

tékes hatóságok mikor szabnak ki reájuk elviselhetetlenül terhes birságokat vagy határozzák el rövid uton, minden további teketória nélkül, azoknak statariális kivégezését. A szerkesztő élete ilyen viszonyok közt örökös izgalmak lánczolata volt: sötét árnyékként éjjel-nappal ott lebegett előtte a szélyséységében kitanulhatatlan, elhatározásaiban kérelhetetlen *censura*.

Igen, a *censura*, az igazságnak és a felvilágosodott műveltségnek ez az elkeseredett, ádáz ellensége, mely oda áll a haladás elé, hogy azt utjában föltartóztassa. Régi ellenség ez, bölcsőjét még a Borgiaák ringatták az olasz renaissance fényes korszakában. Már ekkor fölmerült a vád és gyanúsítás, hogy a sajtó fölforgató és féktelen. És a tények sok tekintetben igazolták is ezt a felfogást, mert az új találmány csakugyan arra volt hivatva, hogy a modern értelemnek félelmes fegyvere legyen. Az egyház férfiai már ekkor fölvetették a kérdést: vajjon a könyvek korlátlan sokszorosítása megfér-e a vallási buzgósággal, s a megoldás az lett, hogy VI. Sándor pápa a nyomtatás ördögének megzabolázására kinyújtotta a kezét.

Annyi azonban tény, hogy a *censura* ekkor még, valamint a következő században is, csak az egyház védelmére szorítkozott, csak a vallási tévtanok és eretnek könyvek elterjedésének meggátlására alkalmazta szigorát. Az egyház tekintélyének őrre volt, annyival is inkább, mert ebben a korban még társadalmi és politikai eszmék fejtegetésével nem igen foglalkoztak. A fordulat csak akkor állott

be, midőn a XVIII. századi Franciaországban a szabadság szellője erősebben kezdett lengedezni s mind messzebb és messzebb eső tájakra vitte magával a demokratikus eszmék könnyen kicsirázó magvait. A forradalom félelme kezdett erőt venni az öreg Európán s ez a félelem erélyes védekezésre szólította azokat, akiknek legtöbb veszíteni valójuk volt az általános társadalmi felfordulás zivatarában.

A tekintély, a hatalom birlalói a censurát állították védő sorompóul az új eszmék romboló árja elé. Az állam követte az egyház példáját: békóba verte, lenyügözte a szabad szellem megnyilatkozását.

A nyomdák felállítása már régebb idő óta szabadalomhoz volt kötve; most ezt a nyügöt a hirlapirodalomra is alkalmazták. Az író nem adhatt többé őszinte kifejezést gondolatainak s elvesztette a jogát arra is, hogy, hivatásához méltóan, a közhangulat tolmácsa legyen. Innen magyarázható meg az a sajátságos jelenség, hogy a XVIII. század hirlapjaiban csak nagyritkán találkozhatunk társadalmi vagy politikai kérdések fejtegetésével.

Az osztrák sajtó a liberális II. József uralkodása alatt még elég szabadságot élvezett; de halála után a censura már szigorubbá lett s a hirlapok nagy ellenőrzés alá kerültek. II. Lipót 1790. augusztus 6-dikán már censurái szabályzatot ad ki, s ez a szabályzat szigoruan meghagyja, hogy félelmet, gyanut vagy bizalmatlanságot keltő hirt egyáltalán nem szabad közölni; hogy mellőzni kell minden oly közleményt, mely a kormány tekintélyét vagy a fejedelem iránt tartozó tiszteletet és hűséget csor-

bítaná; hogy az itt-ott tán előforduló paraszt mozgalmakat vagy a földesurak elleni zavargást, vagy a kedélyt ingerlő országgyűlési beszédeket el kell hallgatni; vallási gyűlölséget kelthető tudósításokat közreadni nem szabad s végre a külföldi forradalmi mozgalmakról csak azokat a híreket lehet közölni, melyek a bécsi német ujságokban megjelentek.*

Maga II. Lipót is nagy gonddal örködött a sajtó minden lépése felett. Így 1792. febr. 14-dikén kéziratot intézett a magyar udvari kanczellária elnökéhez, gróf Pálffyhoz, azt követelve, hogy a censor a lapokból minden »hamis, haszontalan és fenyegető« híreket kitörüljön s magát a censort is minden közleményért felelőssé tegye. Pálffy tulszigorúnak találta a rendeletet s attól tartott, hogy a lapok majd feljajdulnak a hírek egyszerű törlése miatt. Aggodalmait közölte is a fejedelemmel, mire ez megengedte a már nyilvánosságra hozott hírek utánközlését, de csak is azoknak a lapoknak, melyek rendes censurai vizsgálat alatt állottak.

II. Lipót szigorú rendeletei már életben találták az első magyar ujságot: a Pozsonyban 1780. január elsején Patzkó Ferencz Ágoston által megindított *Magyar Hirmondó*-t. E lap keletkezésének körülményei mutatják, hogy a múlt század végén még mennyi akadálylyal kellett szembeszállania a

* Az adatokat egykorú följegyzésekből, emlékiratokból, főleg pedig dr. Ferenczy József: *A magyar hirlapirodalom története 1780-tól 1867-ig* című könyvéből veszem. Ez a nagy gonddal irt munka nélkülözhetetlen forrásmű mindazok számára, kik a magyarországi sajtó régiebb viszonyait ismerni óhajtják.

hirlapírónak egy-egy irodalmi vállalat megindításánál. Patzkónak hirlapengedélyért benyújtott folyamodványát Pozsony város hatóságához küldte le a Helytartó Tanács s a lap megindítására csak akkor adták ki az engedélyt, mikor a hirlapkiadási szabadsalommal már bíró Landerer, a *Pressburger Zeitung* tulajdonosa, a hatóság előtt kinyilatkoztatta, hogy a *Hirmondó* engedélyezésével szemben nem támaszt nehézségeket. Landerer *egy* magyar lap megindítását nem találta veszedelmesnek; de amikor Szacs-vay is előkészületeket tett a *Magyar Kurir* kiadására, Patzkóval egyesülve, közös beadványban kérte Pozsony város hatóságát, hogy tiltsa meg Wéber nyomdásznak a lap nyomását s foglalja le a postán a *Kurir* számára érkező pénzeket. Szacs-vay aztán föl is hagyott tervével s később nem Pozsonyban, hanem Bécsben indította meg a hirlapját. A szabadsalommal bíró kiadók, mint ebből az esetből is látható, féltékenyen őrködtek jogaik felett s mindent elkövettek, hogy az új vállalatok keletkezését megakadályozzák.

Ugy Patzkónak, mint Szacs-vaynak sokszor kellett érezniök, hogy a szerkesztői pálya milyen tövises. Majd a censurával, majd a hadi tanácscsal, majd magokkal a törvényhatóságokkal jöttek összeütközésbe, sőt meggyült a bajuk a befolyásosabb egyéniségekkel is, ha véletlenül azok érzékenységet megsértették. Valóságos tojástanóczot kellett járniok, hogy a birságolásoktól megmeneküljenek és szabadsalmukat el ne veszítsék. És még így sem tudták elkerülni a kellemetlenségeket. Csak egy-két példát

hozok fel. A *Hirmondó* 1801-ben rövid közleményt adott közre a hadtestek elhelyezéséről, hogy olvasói tudhassák: merre vannak hozzátartozóik. Ez a »kihágás« elegendő volt arra, hogy Patzkót komolyan megintsék. Midőn Szacs vay XVI. Lajosnak a konvent előtt történt kihallgatását közölte a *Kurir*-ban, bűnül rótták föl neki, hogy a német *Sie* megszólítást *kegyelmed*-nek fordította, minthogy ez a kifejezés, fejedelemre alkalmazva, sértést képez. Hiába mentekezett, hiába protestált: a lap szerkesztésétől elmozdították. Utódját: Décsyt viszont azért ítélték száz darab arany pénzbírságra, mert Balogh Péternek titkos tanácsossá történt kinevezését közölte, anélkül, hogy azt előlegesen a censurának bemutatta volna.

A censura szigora minden lépten-nyomon összeütközött a szerkesztő liberálismusával, a minek aztán az lett a következménye, hogy a cikkek egy részét törölni kellett. A lapban eként sűrűn támadtak ablakok, minthogy az utolsó pillanatban új szöveg írására s annak újra censura alá bocsátására gondolni sem lehetett. A szerkesztő nem tehetett mást: reá nyomatta az üresen maradt lapra, hogy a hiányzó sorok »a rostában maradtak«, vagyis világosabban szólva: a censor szigorúságának estek áldozatául.

Midőn a hazai dolgok szellőztetése illetéknépen minden lépten-nyomon akadályokba ütközött: még nagy szerencse lett volna a magyar vállalatokra, ha legalább a külföldi folyóiratokból és lapokból szabadon meríthetnek. A kormány azonban ezek

felett is féltékenyen őrködött s mindent elkövetett, hogy elterjedésüket meggátolja. A külföldi hírlapokat már a postán átvizsgálták s csak azokat kézbesítették az előfizetőknek, amelyeket kifogástalanoknak találtak. Megtörtént, hogy valamelyik postahivatal átvizsgálás előtt adott ki olyan lapot, mely Ausztria ellen kifakadásokat tartalmazott. Az udvari kancellária erre azonnal felszólította a Helytartó Tanácsot, hogy a censura jóváhagyásáig szigoruan rendelje el a postahivataloknál a külföldi lapok visszatartását. Hírlapjaikat csak a tartományi főnökök és parancsnokló tábornokok kaphatták meg előleges censura nélkül.

Ha már magokat a külföldi lapokat is elzárták a nagy közönség elől: még kevésbé engedhették meg, hogy azok a hazai közlönyök, mint megannyi csatornák útján, az ország minden részében elterjedjenek. És csakugyan midőn Andrád Sámuel *Európai főbb ujságok veleje* czimmal új lapot akart megindítani, 1792-ben, megtagadták tőle az engedélyt, »quia Ephemerides non ita comparatae sint ut Publicum aliquam utilitatem capere possit«. Pedig nem az volt a baj, hogy a hírlapok nem válnak a publikum hasznára, hanem az, hogy az időszaki sajtó termékei a liberalismust ekkor már mind jobban és jobban hangoztatták. A kormány ezért aztán mindent el is követett, hogy a szabadabb szellemben írt külföldi könyvek és ujságok elterjedésének gátat vessen.

A Helytartó Tanács oly hiven őrizte ezt a tradíciót, hogy még 1830-ban is nyomozást indított

a Kávéházhoz czimzett pesti kávéház ellen, mert asztalán, a közönségnek szánt lapok közt, a *Hesperus* czimű német közlönyt is megtalálták. Felhitta Pest város tanácsát: puhatolja ki, miként jutott oda ez a tiltott külföldi hirlap, nem-e valamelyik könyvárus útján? A tanács a vizsgálattal Szepessy Ferencz tanácsnokot bizta meg, ki aztán Drescher censor társaságában fölkutatta Kilian és Hartleben könyvárusok boltjait. A kutatás semmi eredményre sem vezetett, a könyvárusok pedig kijelentették, hogy hirlapokra egyáltalában nem szívesen fogadnak el megrendelést, eltiltottak terjesztésére pedig épenséggel nem gondolnak. Nyilatkozatukat írásba foglalva is benyújtották, mellékelve az általuk megrendelt lapok jegyzékét, melyben eltiltottak csakugyan nem fordultak elő. Csak hosszas nyomozás után derült ki, hogy a kávéházba a nevezett hirlapból valami Rosenthal nevű »pesti zsidó« vitt néhány számot, aki viszont a pesti vásárra jött külföldi kereskedőktől kapta a *Hesperus*-t. Ekkor aztán a Helytartó Tanács a harminczadhivatalt az idegenek podgyászainak szigorubb átvizsgálására szorította, Pest város hatóságának pedig meghagyta, hogy a külföldi hirlapokkal szemben nagyobb ellenőrzést gyakoroljon.

Az atyáskodó kormány általában mindent elkövetett arra, hogy a hű alattvalókat az időszakai sajtó mételyétől megója. Gondoskodása annyira ment, hogy még a tudományos folyóiratok szabadságát is korlátozta, mindenképen megnehezítve azoknak az olvasók közé való eljuthatását. A pozsonyi

papnövendékek egy ízben engedélyt kértek a tanterületi főnökségtől a *Magyar Museum* megrendelésére. A helytartó véleményadásra szólítván föl a seminárium rektorát, ez a folyóirat megrendelése mellett nyilatkozott, mivel szükségesnek találta, hogy a növendékek magokat a magyar nyelvben gyakorolják s a nemzet költőivel megismerkedjenek. A tanügyi bizottság tehát 1789. márcz. 4-dikén tartott ülésében azt ajánlotta az udvari kanczelláriának, hogy a *Magyar Museum* négy példányának járathatására adjon engedélyt a legfelsőbb tanfolyam növendékeinek. Minden közbenjárás, minden támogatás hiábavaló volt. A Helytartó Tanács Bécsből oly értelmű rendeletet kapott, hogy Ő felsége nem tartja szükségesnek a kért folyóirat megszerzését, mert a növendékek eléggé el vannak látva német folyóiratokkal; de ha valaki azt mégis olvasni akarná: a saját költségére megszerezheti.

Eközben a külföldi sajtó mindig több és több szabadságot vett magának. Éles hangon kezdte bírálni az elavult intézményeket, s nyíltan hirdette a társadalmi reformok szükséges voltát. Bécsben előbb megbotránkozást, később félelmet keltett ez a hang. Maga a fejedelem sürgette, hogy féket kell vetni a rakoncátlankodásnak; meg kell akadályozni a külföldi lapoknak a birodalom területére való behatolását. Utlevelet csak olyan hirlap kaphat, amelyik meghunyászkodva s alázatosan viseli magát. A titkos udvari s államkanczellária a lapok jegyzékét minden év második felében átvizsgálta, s kérelhetetlenül kitörült minden olyan vállalatot, melynek

magatartásával vagy hangjával nem volt megelégedve. A jegyzék csak egy évre volt érvényes s az udvari rendőrség kellő időben közölte a magyar udvari kanczelláriával, hogy az a magyar postahivatalok számára jókor kiadhassa utasításait. Az 1804-ben kiadott első jegyzék összesen 108 megengedett hirlapot tartalmazott s ez a szám 1814-ben már 101-re apadt.

Külön szabályzat intézkedett a lapok kézbesítéséről. A külföldi követek és diplomáciai ügynökök minden vizsgálat nélkül megkapták lapjaikat s ilyen kedvezmény illette meg az uralkodó ház tagjait, az államminisztereket, a legfőbb udvari méltóságokat, a parancsnokló tábornokokat, az államtanácsosokat, a titkos udvari tanácsosokat és a kormányelnököt. Akik ezeken kívül tiltott lapokat akartak olvasni, a censurától írásban kértek engedélyt s kötelezték magokat, hogy a lapokat másnak olvasásra át nem engedik. Talán mondanom sem kell, hogy ilyen kedvezményben csak jó érzelmű, kifogástalan politikai magatartású egyének részesülhettek. Megkaphatták az engedélyt a belföldi lapok szerkesztői is; de hasznát csak magok élvezhették s nem egyuttal a kiadók is.

Nyilvánvaló, hogy ez a szigor nagyon megnehezítette a szerkesztők helyzetét. A hazai anyaghoz csak félve nyulhattak s ha külföldi lapokból állították össze közleményeiket, mindjárt ott volt a censura, mely mindenképen korlátozni igyekezett a külföldi közlemények fölhasználását. És aztán ott volt a rendőri felügyelet is, hogy helyzetük még

súlyosabb, még kritikusabb legyen. A censor által jóváhagyott közleményt nem egyszer a rendőrség vetette bírálat és bírság alá s az ilyen eljárás ellen a szerkesztők hiába kerestek orvoslást. De nem volt szigoruan megállapított rendszer a censorok eljárásában sem. Ezért megtörtént, hogy a könyv- és ujságírók, ha valaminek kiadását a pesti censor megtagadta, vidékre vagy Bécsbe küldték a nyomtatványokat, s itt megengedték annak közreadását, amit előbb Pesten kifogásoltak. Ez a körülmény aztán arra bírta a *Magyar Hirmondó* szerkesztőit, hogy a lapok egyenlő vizsgálásának elrendelésére kérjék az udvari kancelláriát. A fejedelem ekkor úgy rendelkezett, hogy a bécsi magyar lapok hazai közleményeit a magyar udvari kancellária, a külföldi közleményeket pedig ezután is a titkos udvari és államiroda vizsgálja át.

A pesti szerkesztők szigorubb örökös alatt állottak mint bécsi és vidéki kollegáik. Midőn Kulcsár István, a nyelv csinosításának czéljából, 1805 végén a *Hazai Tudósítások* megindítását tervezte, csak nagy huzavona után kapta meg a kancellária engedélyét s akkor is csak azzal a kikötéssel, hogy lapjába semmiféle tudósítást fel nem vehet a császári német örökös tartományok vagy más országok felől és csakis Magyarországra és a kapcsolt részekre szorítkozhatik. Később, midőn a külföldi mozgalmakról is meg akart emlékezni, Pestmegye rendei a fejedelemhez és a nádorhoz intézett felterjesztéseikben hiába esedeztek, »hogy ne legyen alábbvaló a hazai magyar ujság a maga hazájában, mint

az országbeli német ujságok vagy a németországi magyar ujság«; hiába emelte ki Kulcsár is Pestmegye rendeihez intézett kérelmében, hogy első engedélye értelmében »Felséges urunk felszentelt személyét és annak atyai tetteit, minthogy az ausztriai német tartományokban történnek, nem említheti és a hiv magyarokban az Ő szeretetét inkább inkább nem nevelheti«: a magyar udvari kancellária nem engedte meg a külföldi hírek közlését.

Pestmegye rendei nem nyugodtak meg a határozatban s csakhamar újból kérték engedélyezését ama jognak, melylyel »a haza vendég-nemzeteinek« ujságírói is élhetnek. Fájd nekik — irták — hogy a hazafiak sorsa az országban lakó külföldiekénél »alábbvaló lábra tétetik« s a magyar nyelv tökéletesítése elé is gát vettetik. A felterjesztést ezuttal a többi megyék is pártolták és Bács, Bihar, Gömör, Hont, Nógrád, Szabolcs, Tolna egymás után intéztek feliratokat a Helytartó Tanács útján a magyar udvari kancelláriához, a kért jog megadását sürgetvén. Végre ennyi kérésre meglágyult a fejedelem szive s utasításul adta, hogy Kulcsárral szemben se enyhébb, se szigorubb eljárást ne tanúsítsanak, mint a többi szerkesztőkkel szemben; ugyanekkor azonban szigoruan meghagyta a censoroknak, hogy mindent alaposan megvizsgáljanak, nehogy a magyar lapokba olyan dolgok kerüljenek, amelyeknek nyilvánosságra jutása politikai szempontokból nem kívánatos. Előzékenységre a szerkesztő nem számíthatott. Buda és Pest között ez időben még nem volt rendes hid s a téli hónapokban nem egyszer hete-

kig is szünetelt a közlekedés. Kulcsár tehát azzal a kéréssel fordult a Helytartó Tanácshoz, hogy lapjának megvizsgálásával Pesten bizzon meg valakit. Kérése nem teljesült. Azt kapta válaszul, hogy tegye át a lakását Budára s adja ki ottan a lapot.

Amint Németországban e század második tizedének elején megkezdődtek a jobbágyfölszabadítási mozgalmak s a szabad eszmék áramlata hozzánk Franciaország felől is mind jobban és jobban behatolt: a kormány még nagyobb szükségét érezte a szorgos ellenőrzésnek. A hirlapoknak minden szabadabb szó közlését megtiltották s hogy ne legyen miből meríteniök: gondosan elzárták előlük a külföldi sajtó szabadabb mozgásnak örvendő termékeit. Emellett a legfőbb rendőri hivatal is folyvást szélesebb gyűrűzetben éreztette hatalmát s csakhamar olyan tekintélylyé nőtte ki magát, hogy vele ujjat huzni még a Helytartó Tanács, sőt az udvari kanczellária sem merészkedett. Szigoruságát különösen a sajtó munkásai érezték, kik intézkedései következtében igen sokszor a legkritikusabb helyzetekbe jutottak.

Végre megérkezett az 1820-diki rendelet is, mely már a külföldnek nemcsak politikai, hanem tudományos lapjait is kitiltotta az országból s badar intézkedéseivel valóságos tehetetlen bábokká alacsonyította a hazai lapok szerkesztőit. Általánossá lett az elégedetlenség, az elkeseredés és a zugolódás. Országgyűlés nem volt, ahol a sajtó munkásai sérelmeik orvoslását kérhették volna; a megyegyűlésekhez folyamodtak tehát, ahol aztán a censura

ügye nem egyszer heves kifakadásokra és lelkes szónoklatok tartására szolgáltatott alkalmat.

A megyék feliratokban adtak hangot megütözésüknek és elégtelenségüknek. Legerélyesebben Barsmegye tiltakozott. »Ha ezen tilalom (a külföldi lapok kitiltása) személyes okait vizsgáljuk, — szól a fölirat — nem akarjuk kétségbe vonni, hogy azok a közbékének s a féltelenség korlátozásának kívánatából erednek;... meg kell azonban vallanunk, hogy e rendelet tárgyilagos okai reánk annál súlyosabban hatnak, mennél inkább igyekeznek azokat elrejtteni a közvélemény előtt, s mennél bizonyosabb, hogy az efféle korlátozások jó sikerrel sohasem dicsekedhetnek... Nem vonjuk kétségbe, hogy ama szigorú cenzurának, melynek kiméletlen járma alatt nyög irodalmunk, egy időben hasznát látta Ő felsége kormánya; azt sem akarjuk tagadni, hogy a koresemények ismeretének hiánya mellett, mit politikai lapjaink korlátozottságának köszönhetünk, a közbékét és a hatalom tekintélyét könnyebb volt fentartani. Csak azt kérdezzük: vajjon képes-e az érettebb szellem is tünni hasonló nyomást? Vajjon hasznos-e a felnőttet is ama bölcsőbe szorítani, melyben a csecsemő ringattatott? Polgári kötelességünket sértenők meg, ha a folyóiratok tilalma ellen felszólalni elmulasztanánk... Mely vétségünk volt oka, hogy az időszakos iratok, úgy az irodalmiak mint a politikaiak, ismételve eltiltattak? Miért záratnak be ismét előttünk a művelődés forrásai? Miért tépetik szét ujabban a társas élet egy közhasznú köteléke?

Ellenokainkat nem akarjuk meríteni törvényeinkből s az ország történelméből, mely kétségtelenül tanúsítja, mily nagyra becsülték és sértetlenül fentartani kívánták eleink mindenha a szó és gondolat szabadságát; sőt még a népjogra sem hivatkozunk, mely az ilyféle tilalmak által súlyosan sértetik: csak egyedül a folyóiratok mivoltát tekintjük, hogy kitüntessük, mily nyomás, mily önkény, mily ártalom fekszik azok tilalmában.

A hirlapok a külföldre nézve mind megannyi barátságos levelek, melyek által a nemzetek egymással közlekednek, az eseményeket, előhaladásukat, sovárgásaikat egymással kölcsönösen tudatják. Oly szükséges kellékek azok a barátságos viszonyban létező népek szorosabb összeköttetésére, az ipar s kereskedelem felvirágzására s a nemzeti műveltség előmozdítására, hogy polgárosodott nemzetek azokat teljességgel nem nélkülözhetik. A belállapotok tekintetében pedig a hirlapok organumai a közvéleménynek, mely mint a tó, ha annak szabad kifolyás engedtetik, ezernyi ereken szétterjedve, termékenyít lefolyásában, míg ha elébe gátat emelnek, felduzzadva, ezeket szétrombolja s pusztítva ront mindent, mi folyamát akadályozza.

Hogy a folyóiratok nagy részének szelleme régóta megrontatott, hogy azok a közvéleménynek többé koránt sem hű tolmácsai, hanem meghamisított, szolgálai szellemű közlönyök, jól tudjuk. Az eredmény azonban egy, akár a szabad szó fojtatik el, akár a közvélemény hamisíttatik meg, amaz a természeti szabadság korlátozása által sért minden

jogot; emez csalás által gunyolja a közönség méltóságát.

Bizonyára, ha e tilalom mellett némely külföldi lapok kegyelését magunknak megfejteni akarjuk, önkénytelen is e kérdés támad bennünk: Hogy csak épen azok felelnek-e meg céljuknak s tartják meg a közönség irányában a köteles őszinteséget? És miért tiltatnak a többi folyóiratok? Nem jutnak-e a tilalom daczára is tudtunkra a külesemények s más nemzetek érzelmei? Vagy azért tiltatnak el, mivel a kormányhatalom előtt gyűlöletes elveket hirdetnek? Alig lehet hinni, hogy a kormány meg akarná magát fosztani az eszköztől, mely által az alattvalók kívánatai legjobban tudtára eshetnek. És mely elvek azok, melyeket más országokban szabadon vallhatni, s csak épen e kormány gyűlöl? Az igazságos fejedelem, ki a törvények szelleme szerint uralkodik, sohasem nélkülözendi a nép szeretetét: a trón pedig sokkal inkább a nép szeretetében találja a maga alapját, mintsem hogy a censor törlő-tollának támogatására szüksége volna.

A külföldi lapok eltiltása nekünk még azért is sajnosan esik, mert a szomszéd államokkal élénkebb kereskedés által nem lévén összeköttetésben, egyedül ezen eszközzel birunk más népeket ismerni s általok ismertetni s az ő haladásuk példája szerint haladunk a polgárosodásban . . . Ám az örökös tartományok írói bennünket gyaláznak, törvényeinket gunyolják, apáink legbölcsebb intézményeit gáncsolják. A sajtó ezek számára szabad; a különben oly szí-

goru censura ezeket türi, sőt kegyeli. Ama külföldi folyóiratok ellenben, melyek a műveltség forrásai gyanánt szolgálhatnának, nagy gonddal eltiltatnak; számunkra a rágalmazó iratok czáfolatának nem áll a sajtó szabadon; sőt még a tudománynak is szűk korlátok szabotnak, melyeken tullepnie a közjóval megférhetetlennek állittatik. És mit vétetünk mi magyarok, hogy irántunk ily sértő bizalmatlansággal viseltetnek? Nem törtük-e állhatosan vagyonosságunk lépcsőnkénti fogytát s a számos pusztító háborut? . . . Ingadozott-e a nemzet hűsége a veszélyek és csábítások idejében? . . . Ama szellemet, melyet a kormány annyira üldöz, valamint nem a hirlapok keltették fel, úgy lelánczolni sem fogja a hirlapok tilalma. Az igazság gyermeke oly kormány alatt, mely igazságon s törvényeken alapul, felforgatásra nem találend anyagot . . . Fáj szivünknek az, hogy annyi áldozatért, hűségünk annyi bizonyítványaiért egyebet sem nyerünk a naponkint növekedő bizalmatlanságnál, s ilyféle erkölcsi korlátozásoknál, melyeknek csak kölcsönös bizalmatlanság lehet az eredménye . . . Nem fog-e ekként a jövőben minden közlés, bármi jónak látszassék is, bizalmatlansággal találkozni? És miután a megengedett lapok fizetett szolgáltsága a bizodalmat nem öregbítheti, nem fog-e megtörténhetni, hogy a közönség, látván, miként a közjó segédforrásai egyedáruság alatt vannak, a kormány üdvös törekvéseit is gyanuval fogadja s nem segélyezi?»

Barsmegye hatalmas argumentációja, valamint a többi megyék erélyes fölszólalásai is, kiáltó szó

voltak a pusztában. A kormány egyszerűen válasz nélkül hagyta azokat. A lapszerkesztők hiába kérték, sürgették az engedélyt, hogy politikai híreket közölhessenek, felülről mindig tagadó választ kaptak, sőt azt nyerték el, hogy a kormány a cenzorokat még arra is utasította, hogy a közérdekű tárgyak megvitatását se engedjék meg s egyszerűen tartsák vissza az ilyen közleményeket.

A censura hatalmának tetőpontjára hágott, rakonczátlankodását fék nélkül gyakorolhatta.

Még a szépirodalmi és divatlapok sem voltak kivéve önkénykedése alól. Rothkrepf (Mátray) Gábor engedély iránti kérelmét, midőn 1832-ben *Regelő* czimmel belletristikus lapot szándékozott megindítani, a Helytartó Tanács azzal a meghagyással küldte vissza Pestmegye rendeihez, hogy »az esedező erkölcseiről és tudományairól, nem különben az eránta való közvéleményről, és végre az előfizetőknek általa leendő bátorságba helyheztetéséről bizonyos esméretekert szerezzen.« Vörösmarty igazolta, hogy Rothkrepf írói tehetségének jeleit adta, gróf Széchenyi Lajos pedig jótállást vállalt érte ötezer forint erejéig. Csak ezután kapta meg az engedélyt lapjának megindítására, a politikai hírek mellőzésének föltétele mellett.

És nemcsak Mátray Gábor, hanem még oly országosan ismert és tisztelt író is, mint Bajza József, bizalmatlansággal találkozott a sajtó ügyeit intéző magasabb fórumoknál. Midőn a *Kurir* 1834-ben, negyvennyolcz évi pályafutás után, megszűnt, a jeles poeta és kritikus is ott volt azok között,

akik a lap fölélesztésére kísérletet tettek. Szomoruan jellemzi az akkori viszonyokat, hogy Bajzának a Helytartó Tanácshoz benyújtott kérvényében ügyét azzal kellett támogatnia, hogy tagja a tudós társaságnak, szerkeszti az *Auróra*-t s különben is minden törekvését a közönségnek szenteli. A Helytartó Tanács Pestmegyét hitta föl, hogy a pályázók erkölcsi tulajdonairól s az előfizetők biztosításának szempontjából vagyoni állapotukról jelentést tegyen. Ekkor történt, hogy Bajza félévi cautiojáért Fáy András vállalt kezességet, lekötve minden nemesi és polgári birtokát. A kancellária azonban a Helytartó Tanács ajánlatára sem adott engedélyt s így ment füstbe Bajza szerkesztősége s azzal együtt a Bécsbe való felköltözködés.

A költő barátai csak örülhettek a kancellária elhatározásának, mert az akkori censura kicsinyeskedései és bosszantásai csak arra szolgáltak volna, hogy a gyöngéd kedélyü és lelkületü Bajza életét ideje korán megmérgezzék. Mindent kibíró, szívós organismus kellett akkor a szerkesztéshez s ezzel az adománynyal Bajza nem rendelkezett.

II.

A SZABAD SAJTÓ KÉRDÉSE AZ ORSZÁGGYÜLÉS
ELŐTT. — AZ ELSŐ SAJTÓTÖRVÉNYJAVASLAT. —
KOSSUTH ÍROTT LAPJA. — A KORMÁNY ENGEDÉ-
KENYSÉGE.

A Bécsből folyvást nagyobb és nagyobb szigorra kényszerített censura e század második tizedében már oly súlyos békókat rakott az egyéni szabadságra, hogy az elkeseredés országszerte általánossá lett, s végre a nemzet jobbjainak az országgyűléseken is föl kellett venniök a küzdelmet a sajtó szabadságáért. Már 1825-ben hangoztatták annak szükségét, hogy az ország a rendek tanácskozásairól tudomást szerezzen; ekkor azonban a többség még elégségesnek tartotta, ha a követek küldőiknek az eredményről időnkint beszámolnak. Később, 1830-ban Ragályi Tamás, Borsodmegye első követe, az országgyűlési napló magyar szövegének mielőbbi sajtó alá adását és szétküldését sürgette; gr. Andrássy György pedig még tovább ment s egy kerületi ülésen országgyűlési hirlap kiadását indítványozta, azzal érvelve, hogy ebben a kívánságban semmi törvénytelenység sincsen, mert amit az ország képviselői nyilvánosan kimondhatnak, azt szabad a nemzetnek is tudnia. A követek közül többen a sajtószabadsággal kapcsolatban állónak tartották az indítványt s azt a következő országgyűlésre kívánták halasztani; a többség azonban az újság kiadása mellett kardoskodott.

Az alsóház elnöke, Majláth György, mint országos kíváнатot, a kerületi tanácskozásokhoz utasította a rendek kívánságát, de itt még oly fölvilágosodott elmék is, mint Ragályi, Balogh és Felsőbüki Nagy Pál az elhalasztást sürgették, előbb a sajtószabadság kérdésének megoldását várva. Végre is abban állapodtak meg, hogy az ügyet egyelőre nyugodni hagyják, de ha valaki az ujság kiadásának jogáért folyamodnék vagy a censura a kiadás elé akadályokat gördítene, a folyamodót pártfogásukba veszik.

Az országgyűlés azonban lelkes beszédekben hiába emelt szót a gondolatszabadság érdekében, a kormány még szigorubb rendeletekkel igyekezett korlátokat vonni a szabad szó, különösen pedig a politikai eszmék nyilvánosságra hozatala elé. Alig oszlottak szét a képviselők, Ferencz császár 1831. április 15-dikén már kabinetiratot intézett gr. Radványihoz, melyben figyelmeztette őt, hogy lapokban és önálló füzetekben aggályt keltő politikai czikkek közlésére tesznek kísérleteket. »Ön meg fogja találni — írja — az alkalmas eszközöket ezek elnyomására, vagy arra, hogy ilyenek a legnagyobb óvatossággal közöltessenek. Legjobb, ha a censorok a politikai czikkektől megtagadják a közlés engedélyét s a Helytartó Tanácsnak minden előforduló esetről jelentést tesznek.« A Helytartó Tanács és udvari kanczellária aztán a politikai hírek közlésétől minden teketória nélkül eltiltotta a szerkesztőket. És a megyék az ilyen eljárás ellen hiába panaszkodtak: fölterjesztéseikre válasz nem

érkezett, a censura pedig haladt továbbra is a maga útján.

Ennek a makacsságnak a következménye lett aztán, hogy a megyék a következő 1832—36-diki országgyűlésre már követi utasításba foglalták a sajtó szabadságának s ezzel kapcsolatosan az országgyűlési ujságnak sürgetését. És csakugyan a kerületi tanácskozásokban gr. Andrássy György újra fölszólalt az ügy érdekében, hangsúlyozva, hogy »neki mindegy, bár ujság, bár havi irat, bár valami más legyen, csak a dolog egyszer kezdessék meg.« A nézetek azonban még mindig nagyon szétágazók voltak. Némelyek rendes hirlapot sürgettek, mások a napló kinyomatásával is megelégedtek volna; Wesselényi könyomatu lapot indítványozott, nehogy a kormány befolyása alatt álló nyomdával meggyűljön a bajuk; az aggályoskodó Kölcsey pedig még így sem bizott a vállalatban, mert szétküldésre a póstát kellett használni, ez pedig a kormány kezében volt s attól tartott, hogy minduntalan fennakadás történhetik a lapok szétküldésében.

Az alsó tábla ülésén 1833. január 10-dikén Prónay János, Nógrádmegye első követe tolmácsolta küldőinek kívánságát, hogy a követek előadásai szóról szóra irassanak le, s »hogy a sebes írók jegyzéseit akárki, aki magára vállalja, Országgyűlési Ujságban, minden megszorítás és engedelem avagy privilegium kikérése nélkül, kiadhassa«. Kölcsey azzal támogatta a nógrádi indítványt, hogy »más Constitutionalis országokban is a közvélekedés szabad

kijelentése tartja fent az ősi alkotmányt«. Balogh János pedig azért is helyeselte az ujságot, mert a közvélemény tájékoztatása nélkül hozott törvényt olyannak tekintette, »mint egy virágot, mely napfény nélkül természetett,« véleménye tehát az volt, »hogy legyen ujság nemcsak egy, de száz is«. Voltak azonban ezuttal is olyan követek, kik rettegtek a sajtó szabadságától s annak korlátozását szükségesnek találták. A mármarosai követ, például, szigorú felügyeletet kívánt gyakoroltatni, »nehogy hamis hírek közöltessenek«; Zmeskál árvai követ határozottan kijelentette, hogy annyira »hátra vagy on meg Hazánk a pallérozódásban,« hogy ő irtózik a beszédek hirlapi közlésétől; Komáromi István abauji követ pedig azt mondta, hogy neki fájdalmasan esnék, ha küldői az ujságból ítélnék meg követi működését és nem az ő hiteles jelentéseiből. A csodabogarak legszebb példányát azonban Komlóssy Károly, Beregmegye követe repítette világgá, kijelentvén, hogy nem tartja a közvéleményt illetékes birónak a követek eljárására nézve, s annál inkább is ellenzi az ujságot, mert eleink nyolczszáz esztendőn át ujságok nélkül is épségben fentartották alkotmányukat.

Komlóssy kijelentése viz volt az elnök: Mérey Sándor malmára s elnöki székéből sanctionálta a szüklátkörűség és naivság bosszantó megnyilatkozását. Szavai azonban heves ellenmondásokat idéztek föl s Kölcsey ujra lelkes beszédet tartott, bizonyítgatva az ujság kiadásának szükségét, valamint az országgyűlés föltétlen jogát annak megindítá-

sára. Nem elégedett meg a naplók egyszerű kivonataival, hanem mindennek hirlapi közlését sürgette, ami az országgyűlésen történik és pedig a kerületi és országos ülésekben egyaránt. »Azt hallottam — mondja beszédében — az Elölülőtül, hogy ha nyolcz századok alatt ujság nélkül fent állott ősi alkotmányunk, nincsen szükség ezentúl is az újságra: ezt el nem esmérhetem. Vajjon azért, hogy 1400 esztendeig nem volt könyvnyomtatás, és a világ nem omlott össze, mondhatná-e most valaki, hogy ellehetünk könyvnyomtatás nélkül. Azon kérdésre, hogy haladtunk-e két esztendőök lefolyta alatt annyit előre, hogy ilyen lépést tegyünk, csak azt felelem, hogy nem a pallérozódás szüli az ujságot, hanem az ujságlevelek előmozdító eszközei a pallérozódásnak.«

A kerületi tanácskozásokban ugyanekkor szintén hosszasan foglalkoztak az Országgyűlési Ujság kérdésével. Némelyek előbb a sajtószabadság kérdésének tisztázását kívánták, mert a kiadandó lapot a censura jogaiba ütközőnek találták; mások az ujság kiadása mellett foglaltak állást, de azt az országgyűlési bizottság ellenőrzése alá kívánták bocsátani. A karok és rendek többsége azonban tudni sem akart a kifogásokról. Az országgyűlési ujságot nem tartotta összeütközőnek a censurával, mert a sajtó szabadságát törvények védték, a censura joga pedig csakis a gyakorlatban gyökerezett; határozatilag kimondotta tehát, hogy valamint szabad a fegyverviselés, noha azzal is lehet visszaélni, — sőt gyilkolni is, — úgy visszaélhet valaki a sajtóval is,

de a visszaélést a bíró megbüntetheti, míg a censura visszaélései ellen nincs jogvédelem. A censura, az ujság előzetes megvizsgálása, mint a nemzet értelmi kifejlődésének czéljával ellenkező eljárás ellen, annál is inkább tiltakozott a többség, mert a törvényhozásra a törvényhatóságok minden egyes tagja befolyást gyakorol s az a legnagyobb nyilvánosságot föltételezi. Hogy azonban a visszaéléseknek eleje vétessék, ezzel egyidejűleg törvényjavaslatot terjesztettek a fejedelem elé és ebben a javaslatban a visszaélések megfenyítéséről is gondoskodtak. Ötezer forint biztosítékot kívántak attól, ki országgyűlési ujságot szándékozik kiadni, s megkövetelték, hogy minden egyes számon ki legyen téve a szerkesztő és nyomtató neve. A javaslat sajtóvétség esetén 3 naptól egy évig terjedő fogszágot és 25 forinttól 1000 forintig emelkedő pénzbírságot szabott meg, kimondván a jogot a lap eltiltására is a vétség ismétlésének esetén. A szerkesztő az ítéletet, akár elmarasztaló, akár felmentő legyen az, tartozik lapjában közzétenni. A sajtóbírást a felső- és alsóház 25 választott tagja képezi, kik közül ötöt a felek visszautasíthatnak.

Az alsóház elnöke hiába tiltakozott; Árva-megye második követe hiába sóhajtott föl, hogy »azon nap, amely a praeventiva censurát eltörli, egyszersmind alkotmányunk végső napja is lesz«: a rendek többsége elhatározta, hogy az izenet és törvényjavaslat a főrendekhez küldessék.

Itt aztán, miként előre látható volt, elakadt, úgy hogy csak az országgyűlés vége felé érkezett

Nemzeti dal.

Galbra, magyar, ~~most vagy jóha?~~
 Itt az idő, most vagy jóha!
 Rabszolgák vagy szabadok?
 Ez a kérdés, választás! —
 Ott magyarok ifjúi
 Elhívták,
 Elhívták, hogy rabszolgák tovább
 Nem lesznek.

Kabot v. munk m. munk
Kárhorozottak drágáink,
Kik prátadon elter heltek,
Kölgafojtben nem nyúghatnak
A magyarok :/.

Schonnai bitang eumbe,
 Vi m off, ha tell, habi m m m m,
 Kimer a agabb rong gite,
 Munt a hars bebbi be.

Tényesebb a lárnánál a kár,
Tobban érseik a kár,
E' mi még is lárnókat hordunk!
Ide vedd, régi kárdunk!

A magyar név megint régi lesz
Mellő régi nap híreier,
Mit sa' lenet e / páradok,
Lemofinul a apaláratot.

Hol firjaint dombovuluar,
Unv'caial laboruluar,
Es' aldó imáttág mellett
Mondják el pent nevem is.

Det. J. J. J. J. J.

NEMZETI DAL.

(Első fogalmazvány a Petőfi-társaság ereklyetárában.)

Weinwurm A. műintézetéből.

KOSSUTH LAJOS.

(Egykoru kőrajz után.)

vissza tagadó válaszukkal. A rendeknek egyelőre meg kellett elégedniök azzal, hogy Kossuth Lajost, ki az országgyűlésen a távollevők követi közt szerepelt, és Orosz Józsefet bízták meg az országgyűlési naplóból vett írott kivonatok készítésével s ezeket aztán könyomda útján sokszorosították. A kormány azonban lefoglalta a Kossuth által beszerzett könyomdát, minek következtében maradt minden a régiben s a sokat sürgetett ujság helyett továbbra is az írott hirlap, az *Országgyűlési Tudósítások* végezte a szabadelvű eszmék propagálásának nagy munkáját. Ez a vállalat nem közölt önálló fejtegetéseket s csakis az országgyűlésen elmondott beszédek kivonatos publikálására szorítkozott; de Kossuth azért minden alkalmat megragadott arra, hogy lapjában az ellenzék gondolatainak és aspirációinak kifejezést adjon.

Az országgyűlés bezárása után Kossuth Pestre tette át lakását s a közönség sürgetésére *Törvényhatósági Tudósítások* cím alatt folytatta tovább írott lapját, kimerítő, élénk tudósításokat adva a folyvást nyugtalankodó megyegyűlések hireiből. A kormány már kezdetben mindent elkövetett, hogy a vállalatot még csirájában elfojtsa, s utasította a rendőrséget, puhatolná ki: kik vesznek részt a munkálatokban, mikép történik a lap anyagjának földolgozása, kik végzik a sokszorosítást, hol és mikor gyűlnek össze a munkatársak? Ugyanekkor Kossuthot, a nádor útján, tudósításainak szerkesztésétől és kiadásától eltiltotta. Kossuth ügyét a megyék pártfogásába ajánlotta s ellenszegült a tilalomnak,

úgy argumentálva, hogy ő a szerkesztést a megyék megbízásából teljesíti, azok pedig nem adtak volna megbízást neki, ha a vállalat szerkesztése törvényellenes volna. »A tilalom által nemcsak én szenvedtem, de személyemben a közös nemzeti jus is szenvedett,« — írja a megyékhez intézett folyamodványában.

Pestmegye 1836. június 15-én tárgyalta Kossuth kérelmét, kimondva, hogy a Törvényhatósági Tudósítások szerkesztése nem törvénysértés, mert a törvényhatóságok tanácskozásai épúgy nyilvánosak, mint az országgyűlésiek. Együttal védelmébe vette a vállalatot s elhatározta, hogy a tiltó rendeletnek, mint sérelemnek, orvoslása iránt föliratot intéz a nádorhoz. Ezt tette több megye is, ami aztán annyira megnyugtatta Kossuthot, hogy a lapok szerkesztését és kiadását tovább is folytatta, jöllehet gr. Pálffy Fidél rendeletileg is meghagyta, hogy a *Törvényhatósági Tudósítások* írásában részt vevő ifjak tiltassanak el a közreműködéstől.

A kormány tisztában volt Kossuth írott lapjának jelentőségével s miután látta, hogy az elégületlenség a megyékben folyvást növekedik, a lap ellen másodszor is kiadta az eltiltó parancsot, de ezuttal is eredménytelenül, mert Kossuth újra ellenszegült s ügyét másodszor is a megyék pártfogásába ajánlotta. A kormánynak most már kettő közt kellett választania: vagy szemet hunyni a dolog előtt, vagy erőszakot használni a lap elnyomására. Az erőszakot használta. Éjjel, fegyveres katonasággal fogatta el Kossuthot, éppen akkor, midőn az

1837. május 7-dikén arról értesítette olvasóit, hogy lapjainak számát a közlendők nagy tömege miatt megszorítja.

Ez az erőszakosság aztán oly rossz vért csinált országszerte, de egyuttal a sajtószabadság szükségének érzetét is oly általánossá tette, hogy az 1839-iki országgyűlésre már a legtöbb megye utasításul adta a követeknek, hogy azok a sajtószabadság érdekében mindent elkövessenek. És csakugyan alig nyílt meg az országgyűlés, a rendek tábláján csakhamar újra szóba jött az országgyűlési ujság s ezzel együtt a sajtó szabadságának kérdése.

Szerencsy István elnök ellene volt a mozgalomnak s óva intette a rendeket, hogy álljanak el a kivánságtól, mivel az a praeventiva censura jogaiba ütközik. Nehány képviselő ezuttal is osztozott az elnök véleményében, a többség azonban erélyesen tiltakozott ellene s Klauzál Gábor körül sorakozott, ki fölháborodva utasította vissza azt a fölfogást, mintha a censura törvényes volna. Fölállt Deák Ferencz is, közhelyeslés közt sürgetve, hogy a naplóban mindnyájuk nevében tétessék óvás az elnök felfogása ellen. A rendek elfogadták az indítványt s az üzenetet csakhamar át is küldték a főrendekhez. Ezek azonban a kérdést »a sajtó szabadságának és könyvvizsgálatnak szövevényes és nagytekintetű érdemével szoros összeköttetésben lenni« vélvén, tárgyalásának elhalasztását javasolták. A kormány kedvét kereső főrendek ezután még kétszer küldték vissza az üzenetet, minden alkalommal hang-

súlyozva, hogy nem találnak biztosítékot arra, fog-e az országgyűlési ujság hasznos következtetéseket szülni a hazában. A főrendek egyáltalában nem találták kívánatosnak »az okoskodó ujságot«. Egyesek hiába foglaltak állást az alsóház kívánsága mellett: a többség szívóssága és rövidlátása megakadályozta a censura jogainak korlátozását.

Az országot azonban ekkor már annyira felizgatták a kormány önkényes intézkedései, s az elkeseredés oly általánossá lőn, hogy végre Bécsben is belátták a censura enyhítésének szükséges voltát. Megengedték a hirlapoknak, hogy az országgyűlésekről terjedelmesebb tudósításokat közölhessenek s utasításul adták a censoroknak, hogy a szerkesztőkkel szemben szelidebb eljárást tanusítsanak. Nagyon ravasz és politikus intézkedése volt ez a kormánynak. A jóakaratu kegyesség színében tündökölt, valósággal pedig csak az volt a célja, hogy a teljes sajtószabadság további sürgetését megakadályozza. És a számítás teljes mértékben sikerült. A rendek, látván, hogy a sajtó most már szabadabban mozoghat, elejtették a sokszor sürgett sajtószabadság kérdését, s midőn 1840-ben a censura enyhébb szervezetet nyert, az elégtelenség oszladozni kezdett s úgy látszott, hogy legalább ebben a kérdésben a béke a kormány és a rendek között helyre állt.

A censura megmaradt ugyan továbbra is, de az a körülmény, hogy a kormány az egész könyvvizsgáló hivatalt a Helytartó Tanács kebelében ujjaszervezett tanulmányi bizottság elnökének, báró

Mednyánszky Alajosnak igazgatása alá rendelte, országszerte tetszéssel és elismeréssel találkozott. Mednyánszky Alajos nemcsak lelkiismeretes és igazságos hivatalnok, de egyuttal író is volt, ki méltányolni tudta az írók küzdelmes helyzetét s már multjában biztosítékot nyújtott arra, hogy alatta a szerkesztők, szerzők és kiadók nem lesznek kitéve az előbb divatozott önkénynek és zaklatásoknak. És csakugyan a censorok: Czecz és Engel bizonyos szelidséggel jártak el a vizsgálatban s nem annyira a czikkek részleteit, mint azok szellemét vették kritika alá. Különben Bécsben még mindig kijelölték azokat a dolgokat, amikről írni tilos volt. A czikket, ha ilyenekkel foglalkozott, a censura visszautasította; a megengedett tárgyu közlemények azonban legtöbbször változatlanul vagy csekély módosítással megkapták az *admittitur*-t.

Admittitur
Pesti 30/11 842
Resctis
Censor Librum Regius

Az engedékenység legszembeszökőbb jele volt, hogy Kossuth, alig szabadult ki börtönéből, hova a reactionarius kormány épen szerkesztői működéseért záratta, 1840 végén már politikai hirlap megindítására gondolhatott s 1841. január 2-dikán a *Pesti*

Hirlap első számát közre is adta. Ez volt az első hirlap, mely előkészítette Magyarország politikai ébredését, s Kossuth volt az első szerkesztő, ki igazi érdemeket szerzett magának a napi sajtó hatalmának nagyra növelésében. Magyarország első valódi politikai lapja a *Pesti Hirlap*. Számos társadalmi kérdést Kossuth vetett fel először s a politikai eszmék megvitatására a magyar hirlapírás bölcsőkorában csak neki volt csatározásra mindig kész, élénk és szellemes hirlapírói tolla.

A kormány szeszélyes voltát azonban mi sem mutatja jobban mint az a körülmény, hogy, míg a politikai lapoknak, legalább az előző időkhöz képest, számot tevő szabadságokat adott, a tudományos folyóiratok engedélyezésében még mindig nagyon óvatos volt, a szépirodalmi vállalatok elé pedig olyan nehézségeket gördített, melyek nem egyszer a komikum határait érintették. B. Eötvös József és Trefort, kik 1841-ben *Pesti Havi Irat* czimmel folyóiratot akartak megindítani, kétszer nyújtották be kérvényüket s utóljára is letettek a vállalat létesítéséről a sok huza-vona és kellemetlenség miatt. Hasonló akadályokkal kellett megküzdenie ebben az esztendőben Garay Jánosnak is, ki a *Regelő Pesti Divatlap*-ot tervezte; Frankenburg Adolfnak, az *Életképek* szerkesztőjének életét pedig az keserítette meg, hogy minduntalan Pontiusból Pilátusig kellett futkosnia, ha lapjában olyan közleményt akart kiadni, mely egy vagy más okból nem volt szerencsés megnyerni azok tetszését, kik a hatalom polczán állottak. A censura akadékoskodása a legtöbb eset-

ben érthetetlen volt. Így az *Életképek*-nek és a *Pesti Divatlap*-nak, melyek a védegylet mellett annak alakulásakor (1844) nagy buzgalommal kardoskodtak, sok ideig nem engedték meg, hogy saját czimén emlegessék az egyesületet. Valahányszor a *védegylet* szó a kefelevonatban előfordult, a censor azt mindannyiszor irgalom nélkül kitörülte. Mindaz, amit a szerkesztők kivihettek, abból állott, hogy a *védegylet* helyett *ipar*-egyletet használhattak, a mi — miután ily nevű egyesület is létezett — sokszor a legfurcsább félreértésekre szolgáltatott alkalmat. Ugyanekkor a *Honderü* akárhányszor emlegethette a kényes portékát, mert szerkesztője az »idétlen tüntetések«-nek (vagyis a honi ipar emelésére célzó törekvéseknek) emberül opponált. Frankenburgnak minduntalan szemére vetették főnökei, hogy az *Életképek* irányát incompatibilisnek tartják tisztviselői állásával s nem egyszer megvásárlására is tettek kísérletet. Mikor azután látták, hogy Frankenburg elveit még jó pénz árán sem hajlandó megtagadni, hivatalából való elmozdíttatása pedig erős recriminációkra szolgáltathat alkalmat: a Budán megkezdett ostromot Bécsben folytatták, ezuttal már nem megfélemlítéssel, hanem ravasz taktikával. Nem mozdították el hivatalos állásából, hanem hogy egyszer-smindenkorra veszélytelenné tehessék: 1847-ben kinevezték Bécsbe — *udvari tolmácsnak*.

A hatalom, daczára a szabadelvűség fitogtatásának, mindig értett ahhoz, hogyan kell és lehet ártalmatlanná tenni azokat, kik egy vagy más tekintetben veszedelmesek, vagy legalább is alkalmatlan-

nok lehetnek. A censura pedig, noha minduntalan azt hangoztatták, hogy Magyarországon mindenki tetszése szerint közölheti gondolatait, szeszélyeivel és konokságával folyvást utjában állt a szabadabb eszmék terjedésének. Az irodalom, a napi sajtó, daczára a jobbak minden buzgólkodásának, még mindig nem mozoghatott kellő szabadsággal. Munkásainak kezén ott volt a legsúlyosabb béklyó — a *censura*.

III.

AZ EURÓPAI FORRONGÁSOK. — MÁRCZIUS 15-DIKE. —
A NEMZETI DAL ÉS A 12 PONT. — A SAJTÓ SZA-
BADSÁGA.

Ezernyolczszáznegyvennyolcz elején már európa-szerte villanyos volt a levegő. A jobbak mindenütt át voltak hatva attól a szent hittől, hogy a szabad elvek diadalára nem sokáig kelle várakozniok. Petőfi írja: »Nem okoskodás után, de azon prófétai ihletből — vagy ha úgy tetszik, nevezzük állati ösztönek — mely a költőben van, világosan láttam, hogy Európa naponkint közeledik egy nagyszerű, erőszakos megrázkódáshoz.«

És csakugyan »egyszerre leszakadt az ég a földre«, jelenné lett a jövőendő a forradalom kitört Olaszországban.

Az események rohamos gyorsasággal fejlődtek. Egyszerre láz és forrongás vett erőt az öreg Európán. Csak Bécsben és Pozsonyban nem mozgott még a föld. Amint azonban Francziaország elkergette Lajos Fülöpöt és kimondta a respublicát, Bécsben is ott termett a börze-panik, a pozsonyi országgyűlésen pedig Kossuth felelős miniszteriumot követelt. Az országgyűlési fiatalság ezt az alkalmat használta fel arra, hogy még aznap (márcz. 3.) 400 aláírással az országgyűléshez kérvényt nyújtott be, a sajtószabadság behozatalát sürgetve.

Az idő kerekét megkötni most már nem lehetett. Tíz nappal később kitört a bécsi forradalom. Metternich herczeg leköszönt, s követte példáját gróf Apponyi György is, a magyar kancellár.

Pesten márczius 14-dikén az ellenzéki kör gyűlést tartott, s ebben azt indítványozták, hogy a 12 pont petitióképen azonnal felnyujtassék a királynak. A táblabirói szellem azonban Pontiusból Pilátusig akarta vinni a dolgot s a gyűlés, ősi szokás szerint, eredmény nélkül oszlott szét.

Petőfi elkeseredve hallotta a hirt Jókaitól, de nem csüggedett. Az éj nagy részét ébren töltötte és folyvást azon töprengett, hogy tenni kell valamit és pedig mindjárt — másnap.

»Logicailag a forradalom legelső lépése és egyszersmind fő kötelessége — írja *Napló*-jában — szabaddá tenni a sajtót.... azt fogjuk tenni! a többit Istenre bízom és azokra, kik rendelve vannak, hogy a kezdeteket folytassák; én csak arra vagyok hivatva, hogy az első lökést tegyem. Holnap ki kell vínunk a sajtószabadságot! és ha lelövéldöznek? isten neki; ki várhat ennél szebb halált?»

A »holnap« az örökké emlékezetes márczius 15-dike volt.

Mogorva idővel s nyirkos hideggel köszöntött be. Az eget szürke felhők borították s a földet hóviz lepte el. Az utcák azonban szokatlanul élénkek voltak, különösen a Pillvax-kávéház előtt nagy tömeg csoportosult. A fiatalság folyvást kiáltotta: Éljen a szabadság!

Benn a kávéházban is nagy volt a forrongás.

Weinwurm A. műintézetéből.

PETŐFI SÁNDOR.

(Barabás M. rajza után)

Nemzeti dal.

Talpra, magyar, hi a' haza!
Itt az idő, most vagy soha!
Rabok legyünk vagy szabadok?
Ez a kérdés, válaszzatok! —
A' magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk.

Rabok voltunk mostanáig,
Kárhozottak ősapáink,
Kik szabadon éltek haltak,
Szolgaföldben nem nyughatnak.
A' magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk.

Sehonnai hitang ember,
Ki most, ha kell, halni nem mer,
Kinek drágább rongy élete,
Mint a haza becsülete.
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk.

Fényesebb a' láncznál a' kard,
Jobban ékesíti a' kart,
És mi még is lánczot hordtunk!
Ide veled, régi kardunk!
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk.

A' magyar név megint szép lesz,
Múltó régi nagy híréhez,
Mit rá kentek a' századok,
Lemossuk a' gyalázatot.
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk.

Hol strjaink domborúlnak,
Unokáink leborúlnak,
Es áldó imádság mellett
Mondják el szent neveinket.
A magyarok istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk.

Petőfi Sándor.

Az 1848. március 15-én kivívott szabadság után legelégletesebb nyomonlatott
pölvény, s így a magyar szabadság első emléke.
Petőfi Sándor

Jókai a proclamatióit olvasta föl, Petőfi pedig a *Talpra Magyar-t* szavalta, melyet két nappal előbb, márczius 13-dikán készített. Riadó tetszés fogadta mindkettőt.

A kávéházban azt határozták, hogy sorra járják az egyetemi ifjúságot s aztán teljes erővel kezdi meg a nagy munkát. Először az orvosokhoz mentek s az orvosi egyetem udvarán Jókai ismét fölolvasta a proclamatiót, Petőfi pedig a *Nemzeti dal-t*. Majd a mérnökökhöz, ezektől pedig a seminariumba a jogászokhoz vonult a számban és lelkesedésben egyaránt növekvő sereg. A jogászok kirohantak az utcára, hogy Petőfiékkel egyesüljenek. Jókai ismét fölolvasta a proclamatiót, a 12 pontot, Petőfivel pedig elszavaltatták a *Nemzeti dal-t*. A refrainban előjövő *Esküszünk*-öt ekkor már az egész tömeg visszaharsogta.

— Most menjünk a censorhoz és irassuk alá a proclamatiót és a Nemzeti dalt! — kiáltott valaki.

— Censorhoz nem megyünk, — felelte Petőfi; — nem ismerünk többé semmi censort, el egyenesen a nyomdába.

Landerer és Heckenast nyomdája volt legközelebb. Oda mentek.

Eközben havazott, sűrű esővel keverve. A sokaság nem gondolt vele, sőt annál lelkesebben harsogta: Éljen a szabadság! Éljen az egyenlőség! Éljen Kossuth!

A Kossuth Lajos-utczában, hol most a gróf Pálffy-féle ház áll s a földszinti kávéházi helyiség létezik, volt a nyomda. Ide az ifjak közül néhány

betért, míg künn Jókai és Vasvári felváltva mondtak lelkesítő beszédeket a sokaságnak.

A közönség legnagyobb része kifeszített esernyővel hallgatta a szónokokat.

LANDERER ÉS HECKENAST NYOMDÁJA 1848-BAN.

Benn a nyomdában a két kézirat kinyomását kérték az ifjak. Landerer szárazon mondta:

— Lehetetlen, nincs rajta az engedélyezés.

Az ifjak összenéztek s nem tudták, hogy most már mit kell tenni.

Landerer odasugta:

— Foglaljanak le egy sajtót.

Ekkor aztán Irinyi József a nagy gépre rátette a kezét ezekkel a szavakkal: »Ezt a sajtót a nép nevében lefoglaljuk.«

LANDERER ÉS HECKENAST SAJTÓJA 1848-BAN.

Éles hangja bejárta a műhely minden zegét-zugát.

— Az erőszaknak ellent nem állhatok, — felelt Landerer.

Erre a munkások *Éljen a nép!* kiáltással rögtön ott termettek, átvették a kéziratokat s lázas sietséggel a szedéshez láttak. Midőn az első kész példány kihullott a gépből, Petőfi felkapta s kirohant vele a tömeg közé. A lapot magasra tartva, kiáltotta:

— Ime! a sajtószabadság legelső szülöttje! Elmondom a tartalmát.

És aztán elszavalta:

Talpra magyar, hí a haza!
Itt az idő, most vagy soha!

A második versszak után a refraint, mint vihar, dörögte utána a sokaság. Nem gondolt többé senki hóval, esővel: esernyőjét mindenki összevonta s mint valami fegyvert, fenyegetőleg emelte magasra.

Petőfit Irinyi József váltotta fel, kezében a ki nyomtatott 12 ponttal. Elkezdte olvasni, minden tételt viharos helyesléssel fogadtak.

A hatalmas menet ezután a városház felé indult, s amerre ment, az ablakokból és boltajtókból kendők lobogtatásával üdvözölték.

Az ifjuság a városházát ellepő sűrű tömegben keresztül a gyűlésterembe sietett, hol a tanács épen együtt ült. Rottenbiller Lipót polgármester mint a tavasz első fecskéit üdvözölte a küldöttséget. »Önök hozzák, szólt, a teljes szabadság reményeit, önök verték le a sajtóról a bilincseket, s bizton hiszem, hogy az önök oltalma alatt városunk meg lesz óva a rendzavarásoktól.«

Rottenbiller a polgárság nevében aláírta a 12 pontot s az alatt álló sokaságnak megmutatta az

ablakból. Ugyancsak innen Petőfi újra elszavalta a *Nemzeti dal*-t, Jókai, Irányi és Vasvári pedig lelkesítő szónoklatokat tartottak.

Egyszerre csak felhangzott:

— Budára, Budára!... a helytartó tanácshoz!...
Nyitassuk meg Stancsics börtönét!...

És a bizottság, melynek Egressy Sámuel, Gyurkovics Máté, Irányi Dániel, Irinyi József, Kacs Kovics Lajos, Klauzál Gábor, Molnár György, Nyáry Pál, Petőfi Sándor, Rottenbiller Lipót, Staffenberger István, Tóth Gáspár és Vasvári Pál voltak a tagjai, határtalan lelkesedés közt felvonult a várba, hol a tüzérek égő kanóczokkal ágyuik mellett állottak. »Éljen a szabadság! Éljen az egyenlőség!« kiáltással vonult el a tömeg előttük.

A helytartó tanács épen ülésezett. Nehányan bementek a terembe, a tömeg (mert a bizottságot sokan kísérték) az udvart, a lépcsőket s a folyosókat foglalta el.

Az ifjak bemutatták a 12 pontot, melyek kívánságaikat tartalmazták, s egyuttal kérték Czuczor Gergely és Stancsics Mihály államfogyok azonnal való szabadon bocsáttatását. A tanács urai nem tettek kifogásokat s rögtön kiadták a rendeletet, hogy a foglyok börtönajtai megnyitassanak.

A küldöttek erre, mintha csak látogatóban lettek volna ott, barátságos kézszerítással búcsuztak el a helytartó tanács uraitól. Csernyus Andor kir. tanácsos az ajtóig elkísérte őket s ott így szólt:

— Fiuk! az Isten oltalmazzon és segítsen törekvéseitekben!

A küldöttség tagjai valóságos diadalmenetben tértek vissza Pestre.

Este a szorongásig megtelt színházban nem lehetett előadást tartani. Amint a függöny fölgördült, kilépett Egressy Gábor nemzeti szín rózsával a mellén s elszavalta a *Talpra magyar*-t. Az *eskü-szünk*-et minden strófánál utána dörögte a közönség. Aztán felolvasta a 12 pontot, mire a zenekar a Rákóczy-indulót játszotta.

A zajos éljenezések csillapultával megkezdődtek a szónoklatok a színpadról és páholyokból.

— Halljuk az eseményeket! Mi történt Budán? hangzott mindenfelől.

Sebestyén Kovács Endre megragadta a Degré karját s egy páholyba vonszolta e szavakkal:

— Adj tüzetes jelentést.

Degré megtette.

A közönség olyan lelkes hangulatban ment haza, mintha a világot ábrázoló deszkákról valamely nagy író mesterművét hallotta volna. Az utcákon embertömegek hullámszórtak, a nap nagy eseményeiről társalogva; a vendéglőkből, kávéházakból zene és hazafias felkiáltások hangzottak ki. Legzajosabb volt az élet a Pillvax-kávéház előtt. Egyik künn szónokolt az utcán, a másik benn a teke-asztalról.

Pestnek ezen az éjszakán világvárosias arczlata volt. A házakat zászlódisz borította, ablakaikból nappali fény áradt szét s Petőfi lelkes barátjának és kiadójának: Emich Gusztávnak üzlete, az első igazán magyar könyvkereskedés, felett a nagy

költő kivilágított arc képe volt látható *Szabadság, Béke, Egyetértés* fölirat kíséretében.

Másnap már kora reggel gyülekezett az örömtől még mindig mámoros nép az uri utczában és városháztéren. Az ellenzéki kör és gyűlde szállásának ablakaiból nemzeti zászlók lengtek, köztük egy nagyobb *Éljen a sajtószabadság!* fölirattal. Ilyen zászló alatt vonult végig a város főbb utczáin a három pesti nyomdának mintegy százötvenre menő személyzete is, Landerer vezetése alatt. Az egykorú lapok fölemlítik, hogy a derék munkások ez alkalommal vörös, fehér és zöld föveget viseltek.

A hírlapok 16-dikán már censura nélkül kerültek ki a sajtó alól. A legtöbb vállalat czime fölé kövér betűkkel oda nyomatta: *A sajtó szabad!* Még a konzervatív *Jelenkor* is »nagyszerű folytatását« látta a márczius 15-diki mozgalomnak. Vahot Imre, a *Pesti Divatlap* szerkesztője pedig *Szabad-sajtó* czimmal ebből az alkalomból Vörösmartytól közölt költeményt:

Kelj föl rab-ágyad kőpárnáiról
 Beteg, megsibbadt gondolat!
 Kiálts fel, *érzés!* melly nyögél
 Elfojtott, vérző szív alatt.

Oh, jöjjetek ki, lánczra vert rabok,
 Lássátok a boldog, dicső napot,
 S a honra, melly soká türt veletek,
 Derűt, vigaszt és áldást hozzatok.

A szerkesztő ugyanekkor *Örömhangok*-ban ad kifejezést érzelmeinek. »Most már — írja — mintha keblünkről mázsás kő esett volna le, avagy fojtó

légből menekültünk volna meg, — szabadon lehelünk, s különösen mi, a sajtó eddig is becsülettel küzdött kezelői úgy érezzük magunkat mint a sötét börtönéből kiszabadult fogoly, ki, amint hosszas szenvedése után Istennek szabad egét először megpillantja, a sokáig nélkülözött szabad levegőt először szivja be, s karjait rabbilincsek nélkül terjesztheti ki: — a multak fájdalmaival küzdő jelenének ösztönétől elragadtatva, sír, nevet, tombol, magán kívül van, s szokatlan új helyzetébe alig tudja magát bele találni.«

És mindez egyetlen napnak: 1848. márczius 15-dikének volt a vívmánya. A nemzet jobbjai a béke napjaiban hasztalanul fáradoztak, hogy a gondolatot a censura öldöklő nyügétől megszabadítsák; országos nevű politikusok és írók hiába emeltek szót, hogy a sajtó nálunk is az legyen, ami a fölvilágosodott és művelt országokban mindenütt: a szabad gondolatnak tolmácsa és propagálója; nekünk a nagy európai evoluczióra kellett várakoznunk, hogy az rohamos útjában az elavult, régi intézményeket szétrombolja. A márczius 15-diki lelkes fiatal-ságé az érdem, hogy megértette a hatalmas áramlatot s merész elhatározással élére állott a mozgalomnak, mely széttörte a sajtó bilincseit s megteremtette a magyar szabadságot. A nemzet *új élete* ezen a napon kezdődik.

Ezért ünnepnap a nagy márczius 15-dike a szabadság minden igaz barátjának s ezek közt első sorban a sajtó munkásainak.

PESTI HIRLAP.

Megjelenik e' lap minden héten négyszer: vasárnap, kedden, csütörtökön és pénteken. Félévi előfizetés a' két fővárosban házhozhozordással boríték nélkül 5 ft. postán borítékban hetenként kétszer küldve 6 ft 24 kr. négyszer küldve pedig 7 ft 12 kr pengőben. — Előfizetési Pesten, Nagy-utczai Horváth-házban 543. sz. a. a' kiadóhivatalban. egyébutt minden kir. postahivatalnal. — Az ausztriai birodalomba 's egyéb külföldi tartományokba küldetni kívánt példányok iránt a' megrendelés csak a bécsi cs. főpostahivatal' útján történhetik. — Mindenféle hirdetmények felvételnek 's egy 4 s z e r hasábozott apró betűjű sorért, vagy ennek helyéért 5 pengő kr, a' k e t t ő s hasábu sorért pedig 10 p. kr számíttatik.

A' sajtó szabad!

TARTALOM. Igazítás. Új főlov. mesteri helyettes. Pest. márt. 17. (vezérezikk). — Pest, márt. 17. (fővárosi mozgalmak). — Nyilatkozata a követi karnak küldőéhez. — Gróf Batthányi körlevele. — Pozsony, márt. 14-én, 15-én. — Határozat. Külföld. Hirdetések. Dunavízjárás.

MAGYARORSZÁG ÉS ERDÉLY.

I g a z í t á s. Közelebbi számunk 224-ik lapján a 3-ik hasábon közölt bécsi hírek között mindazt, mi a zavarban Friderik főhercegről iratott, Albert főhercegre kérjük értetni. Az sem áll, hogy a katonaság leoltatta. Csak a tiszttel történt ez.

Márt. 14-én, mint alább olvasható, az orsz. gyűlési ifjúság, a pozsonyi polgárokkal egyesülve, nagyszerű fáklyás zenét rendezett Kossuthnak. Több ezernyi nép volt jelen. Fényesebb demonstrációra sohasem emlékszünk. Nevezetesen már csak azért is, mert első tisztelgése nemben a jelen orsz. gyűlés alatt, mellynek kezdetén mindennemű nyilvános demonstrációk tiltottak. A megbukott kormány ugyanis minden téren félt a közvélemény nyilatkozásától. Bilincsen tartá a sajtót; s midőn maga a hatalomszerzés minden, még kárhózkodatos eszközeit is fölhasználta, az ellenzék a polgári tiszteltnyilvánítás ez egyetlen módjától is megfosztá. A fáklyás zenét tiltó rendelet gróf Zichy Edmund főlovászmesterei helyettes aláírásával jelent meg. E rendelet fentartása a kedélyek jelen izgatott állapotában szomorú összeütközésekre adott volna alkalmat. Lelépett tehát a nevezett gróf, miután megbukott a kormány, mellynek kezeiből a hatalmat nyerte. S miután viszonyaink között jelenleg immár egyedül ellenzéki főráktól alakult kormány lehetséges, s fnye, az ország nádora ideiglenesen is gróf Ráday Gedeon-ra ruházta a főlovászmesterei hivatal teendőit.

Pest. márt. 17-én.

Az európai népek egy rövid hónap alatt roppant anyagot nyújtanak a történelmek. Az absolutisták kormányok rendre buknak, mindenütt diadalát ulti az alkotmányosság. Az absolutismus ezentúl Európában lehetetlen, Orosz- és Törökországon kívül.

A lefolyt hónap nagyszerű mozgalmak láncsora. S valljon egyedül a véletlen idézte-e elő e mozgalmakat? Ezt fogják hinni az udvari publicisták, kik egy tucsat francia keztyűben vagy egy burnót szelenczében keresik gyakran a legnagyobb események szülő okát.

Mi másképp vélekedünk.

Mi e mozgalmak okát Páristól Pestig a népek ellenállhatlan szükségében, jog- és korszerű kívánataik megnyerése iránt, s a kormányok bornírozott makacsságában keressük, minél fogva e kívánatokat jelenleg is megtagadhatni gondolá. Franciaországban megbukott nemcsak a conservatív kormányrendszer, nemcsak az orleansi dynastia, hanem maga az alkotmányos monarchia is. Miért történt ez? Mert a kormány, valamint a kamarák többsége, már évek óta makacson megtagadta a választási jog kiterjesztése s az egyesületi jog szabad gyakorlatát, — oly jogokat, mellyek nélkül valódi alkotmányos élet, polgári szabadság nem képzelhető. Bécsben megbukott a Metternichféle politica s az absolutismus; mert 30 évi béke alatt fokonskénti politikai engedmények helyett, csak adósságokat tudott csinálni. S fővárosunk is mozgásba jött, mert a birodalmi kormány dróthábjá, gróf Apponyi, ki státusférfiúi tehetlenségét három törvényjavaslatban olly kiáltólal bizonyította, a legtermészetesebb reformok, a legkisebb mennyiségre reduciált igények iránti szelid felszólalásaink sem juthattak felső befolyás alatt álló főrendeink többsége miatt szeretett fejlődelmünk elébe; s mert végre az alsó tábla egy része sem bírt az osztályi érdekek és előítéleteken fölül emelkedni.

Oly viszonyok között igen természetes, ha Pesten, hazánk fővárosában is nagyszerű mozgalmak történtek. S a nagyszerű mozgalom minden rendetlenség, minden kicsapongás nélkül ment véghez. Így illett alkotmányos életre valóban érett férfiakhoz. De kérdés már most, miként kell a pillanatnyi sikert állandóvá tenni? Mert történeteink e legfényesebb szakában, midőn a legtisztább örömet fejezzük ki, melly csak akkor dobogtatja föl a férfiu kebelét, ha már közel látja az olly soká forróan ohajtott célt; midőn jelen az óra, melly után e nemzet három század óta epedett hasztalan: midőn e hon szabadsága és függetlensége nem egy hazafiúi pusztá remény többé, hanem valóság, mellyen senki sem kételkedhetik: illy nagy időkben illő, örömeztetünk között, kötelességeinkről is

megemlékezni. Azon ivadék, mellynek a végzet nagy pilanatokat adott, egyszersmind nagy felelősség alatt áll a jövő irányában. Dicsőség helyett méltó gyalázat vár reánk, ha a legezebb alkalmat okosan használni nem volnánk képesek.

Mi azt hisszük, hogy a pillanatnyi sikert csak a törvényhozás teheti maradandóvá. Mindkét teremben vannak az aristocratiának hatályos egyénei, kik tökéletesen egyetértenek velünk: s az újabb események befolyása alatt törvényhozásunk, minden hibái mellett is, megbecsülhetlen eszköz a reformkérdések békes utoni megoldására. Ezt tanúsítja a követi karnak küldőéhez intézett nyilatkozata, mellyet sietünk alább közleni; s mellyben határozatilag ki van mondva minden terhek közös és aránylagos viselése, s hogy minden urbéri viszonyok megszüntetése iránt törvényalkottatván a magánbirtokosokat a státus kármentesítendői. Mutatja továbbá törvényhozásunk belátását azon határozat, melly a sajtó szabadság biztosítása, honvédelmi rendszert mielőbb alakítása s az erdélyi unio iránt keletkezett.

Illy eljárás mellett teljes bizalommal seregeltünk a törvényhozás körül, melly magát már jelen állásában is nem külön osztályok, hanem az összes nemzet képviselőjének tekinti, és kötelességeinek körét is e mértékhez illeszti.

Az országgyűlésnek azonban, ha a mozgalmak vezetését kezében akarja tartani, legtöbb feladata, mielőbb Pestre tenni át üléseit.

S miután ez országgyűlés e pillanatban még az aristocratiának képviselőiből áll: emlékezzék meg az aristocratiára, hogy ideje lejárt, hogy Magyarország is a törvényes egyenlőség szakába lépett. Leghevesebb kiváltságaikat nem veszítjük ez által el, sőt ezentúl státuspolgári minőségben még biztosban élvezendjük, mint közjogokat. Az adómentesség nem volt becses kiváltság, hanem koldushoz illő privilégium. A felelős nemzeti minisztériummal, a nemzeti képvisellel, szabad sajtóval és eskütszékekkel ellátott új Magyarországnak minden egyszerű polgár szabadabb térfia leendő házában, mint eddigi elavult, törpe institutióink között az ország legelső mágnása volt. S a békes forradalom után nem mint phoenix, hamvaiból fog föltámadni e haza, hanem hasonló leendő mezőhöz, mellyen, ha a tavasz napjai eljöttek, minden kiöldül és virágozik!

Pest, márt. 17-én.

Martius 16-ai éjjel Budapest utcái kivilágítási fényben usztak. Nagyobb vendég tiszteletére ez még nem történt, s nem történik soha. Mi után olly régen npedt annyi hő kebel — a megérkezett a sajtó szabadság arany óra. A nemzet ohajtásai, a nép öröme s bánata nem leendő ezentúl ceupa elnyomott sohaj, — a világ nyitva van sajtó szolgálatára áll. — A történetíró fel fogja keresni a — szálakat, mellyek ez öröndetes változást előidézték, nekünk a történetek felszínén tovább kell haladnunk. — A helytartótanácsi intézmény, melly a censura eltörlését tudatja, kellő hozzáalkalmazás, végett a nyomdatulajdonosokkal már márt. 16-án közöltetett. Martius 17-kén pedig a sajtóügy további rendezését tárgyzó következő helytartótanácsi intézmény olvastatott fel Pestváros házában a központi választmány ülésében.

Nemes városi tanács! A megelőző censura a törvényhozás további rendelkezéseire megszűnven a sajtó kicsapongásai és visszaéléseinek kellő megtorlása végett addig is, míg a törvényhozás rendelkezend, e következő szabályok állítatnak fel:

1) A sajtó minden megelőző censura nélkül szabadon működik.

Minden, akár könyvnyomtatás, akár könyomás által kiadott bármellyenemű irat vagy rajznak szerzője, szerkesztője, vagy készítője az iratban vagy rajzban foglaltakért felelős.

3) Minden könyvnyomtató és könyomó az illető irat vagy rajz kinyomása és a szerzőnek átadása után, tartozik azonnal a nyomtatnak egy példányát az illető hatóság elnökének átadni: ki

4) Köteles azon példányt a kinevezett bizottság elnökének haladéknélkül felelősség terhe alatt azonnal átküldeni.

5) A sajtó útján elkövethető visszaélések és kihágások megbírálása végett rendelt ideiglenes bizottság névsora ide mellékelteik következőkép: Nyáry Pál, Klauzál Gábor, Deák Ferencz, Patay József, Fáy András, b. Eotvös József, Trefort Ágoston, Vörösmarty Mihály, Bajza József, Fényes Elek, Szalay László, Balla Endre, Rottenbiller Leopold, b. Kemény

Zsigmond, Lukács Móricz, Valero Antal, Szilágyi István gombkötő, Kappel Frigyes, Tóth Gáspár, szabó, Fröhlich Frigyes, Burgmann Keresztély, Irinyi József, Egressy Samu, Zlinszky János főbíró, Belaagh Antal eskütt.

6) Ezen bizottság a kinyomott iratot, vagy rajzot megvizsgálván, a benne talált vétség iránt véleményét kimondja, és az esetet a vétkeának illető bíróságához további elítélés végett átküldi.

7) Ki valamely iratot, vagy rajzot ki akar adni, köteles a nyomandó iratot vagy rajzot önkézzével aláírni, és ha a nyomdatulajdonos előtt a kinyomtatást kívánó egyén ismeretes nem volna, köteles ugyanazonságát az illető nyomdatulajdonos előtt ismeretes két tanu által bebizonyítani.

8) A nyomda tulajdonosa tartozik minden legkisebb nyomafra nevét, vagy műhelye címét kinyomni; ha ezt elmulasztaná, vagy, ha az általa kinyomott iratot ismerve, a kiadó egyént általa alá nem iratta, vagy ha azt nem ismerve, annak ugyanazonságát két általa ismeretes tanukkal maga előtt be nem bizonyította, ugyszinte, ha a nyomott irat vagy rajz, a hatósági elnök kezébe azonnali általadását elhanyagolná: a kiadott irat vagy rajz tartalmaért szintugy felelőssé válik, mint maga a szerző vagy kiadó.

9) Épen ezen felelet terhe alá esik azon hatóság elnöke is, ki a nyomda tulajdonosa által neki átadott nyomtatványt a bizottság elnökének azonnallal meg nem küldi.

Miről a városi tanács ezennel szoros hozzátartás végett értesítettik. Kelt Budán a magyar kir. helyt. tanács 1848-ik évi böjtmáshó 16-kán tartott üléséből, a városi tanácsnak jóakaró gr. Zichy Ferencz m. k., Nyéky Mihály m. k. stb.

Ezen, számtalan éljenzések közt felolvasott intézményből örömmel látta mind a városi tanács, mind a jelenleg fennálló központi választmány, miszerint a sajtó körüli rétségek megbírálására nézve, az annyira nélkülözhetlen eskütszéki forma, mennyire lehetséges, behozatott. Nincsen ugyan még abba a bírának sorsáttali választása behozva, de vannak közbizalom-övezte nevek, vannak a különböző osztályok képviselői. Ez intézmény az ország egyéb törvényhatóságaihoz is van intézve.

Visszatérve a kivilágításra: megjegyzést érdemel, hogy a nádori lak, Mátyás palotája is ki volt világítva, mi mások nem szokott lenni. — Kitűnő volt a színházakon kívül Landerer és Heckenast — e lapok kiadóinak laka, hol legalább 20-ig való nemzeti zászló hirdeté nagy betűkkel a magyar sajtó szabadságát. Magok a tulajdonosok magyar ruhába öltözve, s nemzeti szalagokkal díszítve, vezetékek nyomdájuk 100-nál számosabb személyzetét, a magyar sajtónak e tiszteletreméltó munkás osztályát, kik mindnyájan munka közben használt kékváson egyenruhát és fejőken sajtóságos alakú papírsüvegeket viseltek, s kezökben nemzeti lobogókat tartának. 7 1/2 órakor egy megszámlálhatlan lélekből álló tömeg állott meg ezen lak előtt. „Uraim! — mondá szónokuk — szent e hely. Itt kezdé a magyar szabad sajtó első működését, s amott (az áttellenes ablakra mutatva, hol Kossuth Lajos arczképe volt kitéve) amott van a magyar sajtónak egyik nevezetes bajnoka“ stb. — Emich Gusztáv könyvkereskedése előtt P e t ő f i Sándor költőnk transparent képe életnagyságban, alatta egy sajtó képe s ezen felírás „Szabadság, béke, egyetértés“ igen sok nézőt vont egybe. Szinte kitűnő volt az ellenzéki kör szállása is, mellyen a nemzeti lobogón kívül felirat is volt olvasható stb. Feltűnő volt azonban, hogy a magyar tudós társaság lakásán, hol minden más kivilágítás alkalmával feliratok, transparentek szoktak lenni, most, midőn a sajtó-szabadság ünnepeltetett, semmisem volt. Tudunkra e feliratokat a titoknak szokta rendezni. Valljon miért maradt el most?

A nép éjféltáig sűrűn hullámozott az utcákon, mindazáltal sehol semmi botrány, semmi rendetlenség. E körülmény dicsősége illeti először is magát a népet, mellynek jobbjézete sugallá, miként nagyobb alkotmányos ünnepet soha nem ulti. Más része a dicsőségnek a központi választmányra s ennek azon tagjaira hárul, kik az éj nyugalma feláldozva, a város háznál fennvirasztottak. Illyenek tudomásunkra: Rottenbiller Leopold, Nyáry Pál, Csányi László, Klauzál Gábor s még több hazafiak.

A választmány rendelkezését mutatja következő falragasztvány:

H a z a f i a k! A választmány a rend és csend fentartására e város kebelében következő szabályokat alkotott:

1) A rendes polgári őrsereg 5 őrtanyára oszlik

a) Belsőváros; őrtanya: a városház.

b) Lipótváros; őrtanya: a Redout-épület.

c) Terézváros;)

d) Ferenczváros; őrtanyák az illető albiróságok házábanál.

e) Józsefváros;)

2) Minden jó érzésű hazafi felszólítatik, hogy a rend fenntartásához teljes részvétellel járuljon, s e végre a felebbi helyre magukat lakásaik közelsége szerint bejelentsék.

3) A nevezett őrtanyákon száz-száz puská fog készen tartatni, hogy a bejelentett hazafiaknak a választmányi tagok által, kik ott működnek, kiszíathassanak.

4) Az ekként felfegyverzett hazafiak a polgári rendes őrsereggel fogják a szolgálatot felváltva teljesíteni.

5) A fegyverrel ellátott hazafiak midőn felváltatnak, az őrtanyákon nyert fegyvereiket, a polgári őrhelyen az illető polgári őrsereg tisztjeinek visszaadni köteleztetnek.

6) Mindenre nézve, mi a rend fenntartását illeti, a felfegyverezett hazafiak a választmányi tagoknak és a polgári őrsereg tisztjeinek rendelete alatt állanak.

7) Ezekon felül 500-an az ifjabb hazafiak közül, kiknek névsora a választmányi tagok kezénél lesz, az ifjúság által megválasztva s a fennevezett 5 őrtanyára százanként felosztva, a többi hazafiakkal együtt fognak szolgálatot tenni. Ifjabb polgártársaink is köteleztetvén, az őrtanyákon nyert fegyvereiket a megített szolgálat után ugyanott visszaszolgáltatni.

8) A háztulajdonosok felszólítatnak, hogy a csendre és rendre egész éjen át örködjének.

Ezen szabályok, mint ideiglenesek, mind'ez éjjel, mind a jövőkön mindaddig tartandanak, míg a nemzeti őrség kellőleg rendeztetni fog.

Pesten, márt. 16-kán 1848. — A választmány nevében K l a u z á l G á b o r a. k., helyettes elnök.

A választmány legujabb felszólítása pedig következő: „Hazafiak! két nagy, két dicsőséges nap folyt le. A mozgalom nagysága és általánossága kivívta, hogy a mi rögtön teljesítendő volt, rögtön életbe lépétt. A többi nemzeti kívánságokat, a' tiszta alkotmányosság alapelveinek törvénybe iktatását a két testvérváros 160,000 lakosainak nevében erőiesen fogja sürgetni az e végre Pozsonyba az országgyűléshez holnap indulandó két városi közös küldöttség.

Ugyanezen küldöttség Bécsbe is fel fog menni, s ő felségét, hódolva szeretett királyunkat fel fogja kérni, hogy még ezen országgyűlést minél előbb Pestre áttenni méltóztassék.

A sajtó már szabad, s az ideiglenes szabályok, melyek sajtó-törvény hozatalaig a főkörmányszék által felállítottak, tökéletesen kielégíthetik a sajtó-szabadság minden barátait. Az alkotmányos élet ezen legfőbb szükségére tehát már tetteg ki van elégítve.

Fogságban tartott polgártársunk Stancsics Mihály, rögtön szabad lábra állított.

A mely számháza kész fegyvereket szerezhettünk, az országosan létesítendő nemzetőrség felállításáig, Pestváros polgárhada a lakosokból szaporított fog.

Hazafiak! A' béke és rend a lefolyt dicső mozgalmak alatt mind e ideig legkevésbé sem sértetett meg, s a tegnapi kivilágítás alkalmával is, bár roppant néptömeg hullámozott az utcákon, minden legkisebb kihágás nélküli teljes rend volt. Ez dicsősége a fővárosnak, dicsősége a nemzetnek, közös büszkeségünk az egész világ előtt. Bizonyosnak tartjuk, hogy ezen dicsőségünk, a jó polgárok közremunkálása által tovább is szennyezetlen fenmarad.

A mit kívántunk, meg van téve. A főváros derék polgárai s különösen az egész munkás osztály meg lehetnek nyugodva, s békén folytathatják munkájukat.

Eljen a király, alkotmányos reform, szabadság, egyenlőség, béke és rend! Kelt Pesten, márt. 17-én 1848. A rend fenntartására választott állandó választmány megbízásából. Klauzál Gábor h. elnök, Irinyi József h. jegyző.

Örömről válik tudathatni, hogy ezen választmány működése iránt, mely az újabb s később közlendő választások után már tetemesen megszorított, minden oldalról bizalom nyílvánul. Még azok is, kik bizalmatlanság hitegetéséről vádoltattak, ellenkező nyilatkozatokat adnak be. Így S z a t h m á r y P á l rágalomnak nyilvánítja azon hírt, mintha neki, midőn az őrsereg mikénti felszerelését indítványozá, szándoka lett volna bizalmatlanságot önteni a néphe a választmány iránt.

Legujabb: Petőfi indítványa következtében a mártius 15-ki események emlékeül a hatvani utca ezen-
tul „S z a b a d S a j t ó - u t c z a”, az egyetem előtti tér: „15-dik mártius tere”, a Városház tere pedig: „Szabadság-tér” nevet viselend.

Az ifjúsági reform-lakoma, miután a mártius 15-ki események már megelőzték, vasárnapról más alkalomra halasztatik.

A történekeért jövő vasárnap mindkét város egyházaiban Te Deum laudamus fog tartatni.

Nyilatkozata a követi karnak küldöihez. Az események rohanva következő jelenetei között a követi kar, érezve, hogy hivatásának teljes mértékben csak úgy felelhet meg, ha a nemzet osztatlan bizalma fogja kísérni, kötelességének ismeri nyíltan és leplezetlenül kiáltani a közvélemény bíráló székének elbe; hogy ennek utbaigazítását erőn nyerhessen.

Olaszhoz fényes égen a szabadság napja felderült. Február 27-én Franciaországban a júliusi trón, mivel a szabadságtól elvált, leomlott. Németország vidékein a fejedelmek alkotmányos institúciókkal ajándékozá, és illetőleg gazdagíták népeiket. Mindenütt a népek, szinte úgy mint uralkodók szíveiben a szabadság és alkotmány ütötte fel diadalos zászlóját; csak az ausztriai birodalom kapcsolatában élő nemzetektől látszék megtagadva azon

vágyak valóztatásának reménye, melyeknek igazsága és méltányossága az emberiség törvényszerűségénél fogva minden gondolkozó előtt régen kétségtelenné vált; nem azért, mintha hódoló határtalan hűséggel szeretett fejedelmünk, népeinek bármely igazságos kívánságát teljesíteni bármikor vonakodott volna: hanem azon oknál fogva, mivel egy, százados mozdulatlanságban megkövesedett burocratia felfogta a népek szózatát, és akadályozá a fejlődést, megérteni az időnek mellözhetlen szükségét.

A dolgok illy aggodalomteljes helyzetében, a követi kar akként fogta fel hivatását, hogy Magyarország alkotmányos rendjét megilleti azon okok felett férfias nyíltsággal szót emelni, melyeknek a helyzet nehézségei tulajdoníthatók, és azon mód felett, melynek időkori használatával a különben bekövetkező baleseményeket elhárítani sikerülhet.

A követi kar nem merengett tulságos reményekben e felszólamlás sikere iránt, és nem is leplezte el lehető következtetéseit egy olly kormány irányában, mely százados önkényhez szokott, de hallgatni kötelességmulasztásnak tartotta, kötelességmulasztásnak a trón, a nemzet és a birodalomban közös kapcsolattal egyesült népek irányában; kötelességmulasztásnak azért; mert a birodalom népei között, egyedül a magyar nemzet birt alkotmányos nyílvanossággal.

Igy létesült azon felirási javaslat, melyet a KK. és RR. táblája a folyó mártius 3-dikán az országgyűlési teendők tárgyában egyes akarattal megállapított, és mártius 4-kén a főrendi táblához átküldött.

Mártius 13-kán Bécs falai között polgárvér folyt a szabadsáért. A százados burocratia halomra dőlt. — Metternich herezeg rendheltelennek látszó ministersége megszűnt, Apponyi gróf cancellár leköszönt. A fejedelmek megadta a szabad sajtót és alkotmányt. A polgári őrsereg felállított.

Ezen eseményekről mártius 14-kén értesülvén a követi tábla, haladéktalan lépéseket látott szükségesnek; elhatározta tehát:

1-ör: Küldöttség által megkérni a nádort közremunkálásaért, hogy az általküldött felirást a főrendi táblánál hováhamarabb tanácskozásként alá vesse, és miután nem olly időket élünk, melyekben kifejezések felett hosszú vitatásokat kár nélkül folytatni lehetne, oda munkálni igyekezzék, miszerint azt a főrendi tábla, ha különben lényegére nézve egyetért; változtatlanul fogadja el.

2-ör: A szomszéd szabad sajtó mellett, hazánkban korlátozott sajtó meg nem állhat, semmi nem szenved tehát kevesebb halasztást: mint az országnak a szabadsajtó iránti soha el nem idegenített és el sem idegeníthető jogát helyreállítani; ennek következtében meghagyatott a sajtótörvény kidolgozásával megbízott választmánynak, hogy azon előmunkálatok nyomán is, melyek a mult országgyűlési irományok között feltalálhatók, a legrövidebb idő alatt járjon el.

3-szor: A bizonytalan jövőendő előgondoskodást igényel, és ezért választmány küldetett ki, törvényjavaslat készítésére, mely által a belnyugalom és béke, az élet és vagyon biztosítása, a honpolgárok védpaisza alá állítassék, és e célból a nemzeti őrsereg életbelépjen.

Ezen határozatok közül, az elsőnek következtében a nádor megkérte, ugyanazon napon délután 3 órakor a főrendi táblánál ülést tartott, és ez ülésben a felirásnak változtatlanul leendő elfogadását önmaga indítványozta, melyet a főrendi tábla is egyhangulag elfogadván, a nádor biztosította a Főrendeket, hogy az országgyűlés eredményes befejezése és alkotmányunk kifejtése tekintetében, személyes és hivatalos befolyását szilárd elhatározással fogja használni.

A főrendi tábla megállapodásának híre a Rendek táblájához meghozatván, elhatározott, és a főrendi tábla által is elfogadtatott, hogy a felirás egy országos küldöttség által nyújtassék be ő Felsőségének, és ezen küldöttség vezére a nádor legyen. A küldöttség Bécsbe holnap utazand.

Mártius 14-én a Karok és Rendek táblája, minden közterheknek a nemesség által is közösen és aránylag leendő viselését elhatározta.

Elhatározta továbbá azt is, hogy minden urbéri viszonyok mindenütt az egész hazában egyszerre leendő megszüntetése iránt törvény akként alkottassék, hogy a magán-birtokok sok kármentesítésének kötelességét a közállomány vállalja el.

Eddig a történetek.

Ezeknek folytatán a követi kar meggyőződését jelenté ki: hogy alkotmányunk szilárdítására, kiterjesztésére, átalakítására czélt érni, alkotmányos uton, teljes reménye van, ha a nemzet bizodalmatól törekvéseiben támogatva lesz. Továbbá

Kijelenté, hogy feladatául kevesebbet nem ismer el, mint az alkotmánynak létesítését minden következményeiben.

Kijelenté, hogy a haza polgárai érdekeinek kiegyenlítését eszközölni főkötelességének tartja.

Kijelenté azon meggyőződését, miszerint az elágazó érdekek egybeolvasztására és a honpolgároknak jogban, érdekekben, kötelességben és hazaszeretben egy nemzetté összeforrasztására az eddigieknél hatályosabb lépések kívántatnak.

Vége felelősségének súlyát egész mértékben érezve, ki-

jelenté, hogy az óriási léptekkel haladó körülmények között hivatásának teljesen csak úgy felelhet meg, ha már jelen állásában is magát nem külön osztályok, hanem az összes nemzet képviselőjének tekintheti, és kötelességeinek körét is e mértékhez illesztheti.

A követi kar tagjai állásuk szilárdítására azon bizodalom megerősítését kérik, mellyel az országgyűlési pályára elküldettek.

Pozsony 1848-ki mártius 14.

Az országos ellenzéki bizottmány elnökének

Tisztelt polgártársam! Elragadó polgári örömmel sietek az országos ellenzéki választmány nevében értesíteni tisztelt elvtársainkat, miszerint a követi tudósításokból ismert alkotmányi feliratrak, a felsőház általi aggasztó és izgató halogatása a legdicsőbb és megnyugtatóbb véget és kifejlést nyert. Miután ugyanis a bécsi jogszerű és erőteljes fölkelésnek sikerült a társországok által már régtől ingatott absolut kormányt megbuktatni, a makacs és retrograd elvű ministert elűzni, s magát a fejlődő világszabadság történetébe fényesen beiglatni: ezen események testvéries közrehatása azt eredményezé, miszerint az érintett alkotmányi felirat felsőházunk által mai napon osztatlan közakarattal elfogadtaték, annak királyi megszentése a nádor által ünnepélyesen ígértetett, s az e végre kinevezett országos küldöttség azon bizonyos reményben induland azzal holnap a felséghez, hogy rövid órák mulva, önálló felelős nemzeti ministériummal térend vissza a törvényhozás teremeibe.

Most tehát, midőn hosszú küzdelmeink gazdag gyümölcsével, minden vagyon- és véráldozat nélkül olly kedvezőleg megajándékozott a gondviselés; midőn elveink győzelme tizennégy millió testvért adott segédekül: nincsen egyéb hátra, mint torábbi szent ösztönt és lelkesedést merítve ezen jutalomból, szilárdan és csüggedetlenül hatni és befolyani a tervezett törvények okszerű és szabadlelkű megalkotására, addig pedig a rend és nyugalom szellemét a viruló szabadság számára fentartani.

Ez az, tisztelt polgártársaim, mire önöket a választmány nevében tisztelettel fölkérem, azon lelkesítő meggyőződés kíséretében, miszerint a haza félig felépített boldogságát, a következetes elvhűség és értelmi erő be fogja végezni.

Öszinte szívvel, rokonérzelmű kézzorítással maradtam tisztelt polgártársamnak. Pozsony, febr. 14-én 1848. Öszinte elvtársátja gr. Batthyányi Lajos, választmányi elnök.

P o z s o n y, márt. 14-kén.

Roppant események tornyosulnak fejünk felébe, s agyunk csaknem elkábul, s kezünk elszibbad e váratlan óriási fejlemények villámcsapása alatt. Herczeg Metternich, a megkövesült ő rendszer csökönyös hőse, megbukott, s gr. Apponyi, a főcancellár tegnap este 10 órakor hivataláról leköszönt. Bécs, alkotmány és sajtószabadság királyi szóval biztosított áldásainak örül, miket a söt. százados tespedésből egyszerre kiemelkedett s nemesség vágyakra lelkesült nép erőiesen föllepése vivot ki. Illy befolyások hatalma alatt, olly felrész események után, minék hirt a gyűlés-idő előtt egypár órával érkezett Pozsonyba, tartatott a 76-ik k e r ü l e t i ü l é s. A legnagyobb mértékben ingerült tömegek közepette K o s s u t h L. szólalt fel, kinek halvány-nemes arcán s lángoló szemeiben már előre olvasni lehetett az eseményeket s a szent ígét, melyet hirdetni fog. Olly időket élünk, ugymond, melyekben kívánság, hogy a mi a táblán szóba hozatik, közegyetértéssel menjen végzésbe. A tolongó események által kényszerítve, melyeknek pozitív tudásába a gyűlés előtt csak néhány percczel jutottam, nem lehetett alkalom, hogy azt, mit mondani fogok, a tábla tagjaival, különösen párthiveimmel, előre közölhessem, s ezért bocsánatot remélek, hogy megelőző értekezés nélkül teszek indítványt. A mult éjjel Bécsben polgári vér folyt, Metternich ministériuma megbukott! (Szünni nem akaró örömiradások és taps a tábla tagjai s hallgatóság részéről.) Nem akarok ingerlő szavakkal élni, sőt nyugasztalni s békíteni akarok. Azon veszőlyes politica, melyet már hetek előtt vészthozónak mondtam, nemcsak a népre, de a trónra nézve is, oda vitte a dolgot, hogy a dynastia egyik tagja személyes bántalmakkal illetetett. Természetes következtetése annak, ha a közügyekről egy embernek kénye határoz, ki a körülményekkel okosan alkudni nem tud, nem pedig azon szent kapocs tekintete, mely a népek szabadsága s a trónok biztonságát közt létezik. Bécsben, hatalmas népmozgalom következtében, a sajtószabadság megadatott (kiáltás a karzatokon: nekünk is!). A felelősség a mi vállainkon nyugszik, s azért itt mi beszélünk a mi határozunk. — Bécsben minden polgárnak fegyver van kezében; a fegyvertár megnyitott számukra, hogy örködjének a jó rend felé. Nekünk most azon roppant feladás, azon nagyszerű szerep jutott, hogy a mozgalmakat bölcsen vezessük, s azon kell lennünk, hogy a gyeplő kezeink közt maradjon, mert addig alkotmányos uton lehet haladnunk, de ha kezünköl egyszer kirántatik, akkor a következtetéseket isten tudja csak. Nem akarok senkinek szemrehányást tenni, ha azt mondom, hogy ohajtottam volna, miként felirásunk, mellyben ő folsége általunk a veszőlyre figyelmeztetik, korábban juthatott volna el a trónhoz, és ha ez nem történt, legalább kívánság, hogy előbb jusson fel, mint ez események híre az országban elterjed. És a ki most egyes kifejezések felett ákarna vitázni, nem pedig egész erővel azon munkálni, hogy a mozgalom vezetése kezeinkben maradjon, e haza sorsával játszanék, s végtelen felelősséget venne magára. Senki ne engedje tehát magát tutra-

*) Újabb hírek szerint gróf Apponyi e nagy események alatt betegesen folyvást magán kívül volt. — S z e r k.

gadtatni a kellő vonalon, de ezen vonalig mindent! Következéskor indítványozok: 1) a tábla küldöttsége azonnal szolitassa fel a nádort, hogy felírásunkat tüstént tárgyalassa, s befolyásával oda hasson, hogy az vita tárgyává ne tétessék, hanem egyértelműleg elfogadtassék. Illy körülmények közbejötté nélkül nem sürgetném ezt, mert 24 órával tovább is tarthatnának az előleges értekezések minden baj nélkül; de most sürgetem, mert nem szeretném, hogy az országban előbb terjedne el a bécsi mozgalmak híre, mint felírásunk felterjesztetné. — 2) A bécsieknek a sajtószabadság meg van adva; akarjuk-e annak kitenni a magyar hazát, hogy nem magyar nyelvű, idegen szellem-szülte nyomtatványok özönljék el, vagy inkább akarjuk-e azt, hogy a sajtószabadság, melyhez nemcsak általánosan vett alkotmányos, hanem pozitív törvényekben gyökerező jogunk van, mely csak erős szaksz és visszaélés által vétetett el tőlünk, kellő korláttal körülvéve, nálunk is visszaállítassék? Azon küldöttség tehát, mely a sajtótörvények kidolgozására ki van küldve, ne codificáljon hosszasan, hanem mielőbb nyújtsa be a főelveket magában foglaló javaslatát, nehogy másutt diétálják a sajtószabadságot, nem itt a törvényes helyen. — A váratlan fejlemények azon gondoskodást is kötelességünknek teszik, hogy a belnyugalom az ország jó akaratú polgárainak védelmére alá helyeztessék. Küldjenek ki hát a RR. 3—4 tagot, olly meghagyással, hogy lehető legrövidebb idő, nem napok, hanem órák alatt, javaslatot terjesszenek elő a honvédelethez. — Ezek valának szólónak indítványai, s végre még az ifjúsághoz intézett néhány intó szót. Azon pezsgő fiatal magyar elem „nygomond” melly Pozsony falai közt van, hiánifog hazafiságunkban, mellyet tettekkel s szenvedésekkel is tanusítottunk, s bizni bennünk, hogy jó akarunk s jóit teendünk. —

A pesti indítványokat rövid lelkes szavakkal Tolnay K. (Zala) pártolá, siralmas állapotnak mondván, hogy míg a gyávának keresztielt ausztriaiak is vért ontottak a szabadságért, nálunk egy egyszerű felírás felterjesztése is akadályokra talál. Pest indítványait nem méltatni bűntelenül nem lehet.

És felkerekedett a tábla nagy része, s választmányképen átment a nádori terembe, hol a megjelent nádor előtt Kossuth Lajos meghatólag adván elő a RR. kívánatát, s egyszersmind kijelentvén azoknak tiszteletét s az uralkodó házhoz hű ragaszkodását, a nádor-főb erőteljesen válaszolt, hogy a RR. kívánatát, ha csak lehet, még ma teljesíteni fogja; — s hogy az alkotmányos haladás ügyét egész befolyásával elősegítendő; egyszersmind szívőkre kótván a jelenlevőknek, hogy a rendet, melly nélkül szabadság fenn nem állhat, megőrizni s a mozgalmakat bölcsen vezérelni igyekezzenek.

A követek egy része még a főherczeg termeiben maradván, ezalatt a városi ügyet kísérték meg folytatólag tárgyalni a RR., s Bakahánya el kezdett volna beszélni, de az általános zajban s ingerültségben egy szavát sem lehete hallani. — Idő múlva Kossuth L. visszajöven, kielégíté a nyugtalan közönség várakozását a nádor válaszában közlésével. Azután ismételvén előbbi indítványait, hogy a sajtóügyi és a honvédelem-rendszer kidolgozására megbízott választmányok még ma üljenek össze — inté a táblát, hogy illy rendkívüli körülmények közt, felretéve minden formálitást, ne kösse magát naphoz s órához, a tartson gyűlést éjjel és nappal, mikor és mennyiszor szükség van rá. — Inté továbbá a kir. városokat is, hogy tekintetbe vevén, miként a szavazatkérdésre nézve mindenkinek meglevén saját véleménye s utasítása oratók által a dolgon változtatni nem lehet — engedjék, hogy a kérdés szavazás által döntessék el. — Szentiványi K. (Gömör). Illy körülmények közt azt sem tartja szükségesnek, hogy a választás szokott forma szerint czédulákkal történjék. A honvédelmi választmányhoz Kossuth L., Szentkirályi M., Pázmándy D. és Somóich P. urakat ajánlja tagokul; egyszersmind indítványozza, hogy miután a honvédelem szoros összeköttetésben van a képviselői rendszerrel, ennek kidolgozása is ugyanazon választmányra bízassék. — És ez elfogadtatott; Kossuth L. indítványára még a városi követek közül Nester (Pozsony) és Rengy (Szeged) csatoltatván a választmányhoz. — Előbb Buda követe Házmán F. kiáltott ki, ez azonban hivatkozva gr. Széchényi Istvánra azon kijelentésére, hogy casták nincsenek s ne legyenek, mint városi, tehát castai követ, a választmányban résztvenni nem akart, hanem kijelenté, hogy szavánál fogja a táblát, s reméli, hogy az e szent sugallatot tovább is követni kész lesz. — Kossuth L. ebben egyetért, s nem is castai tekintetből kívánja a városi követek jelenlétét, hanem azért, hogy a honvédelem rendszerének kidolgozásánál gyakorlati ismeretekkel szolgáljanak.

Bernáth Zs. E körülmények közt, midőn „in arena est consilium”, szükségesnek tartja, hogy a megyébe küldendő jelentések egyazon forma szerint készüljenek, s egy irányban hassanak, és indítványozza, hogy formulázassék egy tudósítás, mellyet minden követ elküldjön, mert ha mindenki saját külön javaslatokkal s hírekkel járul a küldökhöz, abból Babel tornya lesz. — Felszólítá továbbá a szabadság minden igaz barátját a rend védelmére, melly amannak élvezetét biztosítja. — Indítványa elfogadtatott.

Közben az elnökség jelenté a nádor főb izenetét, hogy d. u. 3 órákor országos ülés lesz mind a főRRnél, mind a RRnél, hogy ha elegendő ülésre lenne szükség, készen s együtt legyenek.

Gr. Széchényi István. A sajtóügyi választmányt holnapra magához kéri; eddig is tette volna, ha soknemű más választmányi munkával el nincs foglalva. Ezután a legközelebbi nagy eseményekre tér át. Sokan örülnek, so-

kan busulnak azok felett; ő nem tudta még magát elhatározni, örüljön-e vagy busuljon? Felfogása szerint éppen annyi probabilitás van arra, hogy Magyarország egy szebb jövődönék indul elébe, mint arra, hogy önmagában s magával küzdve, végórát ér. Ezt mutatja más nemzetek példája, mellyek illy pillanatokban vagy nagyra nőttek, vagy kimultak az élők sorából. A gyógyszer azonban kezünkben van. — Neki régi kedves ohajtása, hogy Magyarország saját tengelye körül forogjon, mert e nélkül olly progressió lehetetlen, millyen után ő sovárog. És azon hihetőség, hogy ez most megtörténhetik, örömmel tölti szívét. De az aggasztja, hogy a szomszédok tüze lobbant, s mi magyarok, s a l m a k ö r ü l m é n y e i n k közt, olly közel vagyunk e tüzhöz. — Vagy reform, vagy anarchia, ezek közt kell választani. Azon nagy előnnyel mégis bírnak a szomszédok felett, hogy alkotmányos vágásokhoz szoktak, míg nekik csak most kell azokba okulniok. Nemzetünk feladata, hogy az alkotmányos kifejlésnek bázisa, a dynastiának támasza legyen; most az ideje, hogy s z ü n j é k m e g p r o v i n c i a l e n n i, m o s t l e h e t a n y a o r s z á g g á l — S mi annak kulcsa, hogy ne anarchia, hanem reform legyen? — elodák Pest és Ung követei. Most mindenkinek felett r e n d r e van szükség, s nincs senki, a ki jó viselete által benefactorává ne lehetne a nemzetnek, de nincs senki olly kicsiny, hogy az ellenkezővel ne árthatna. — Nincs ország a világon, mellyben olly kevés politiais rend lenne, de nincs nemzet, mellyre jobban hasson a becsületes őszinte szó. Pest mondá, és szóló is mondja: szünjék meg minden párt, minden casta; ő eddig is csak a modorra nézve ellenkezett, de a célra nézve nem, s annak tisztaságát mindenkor elismeré. Ajándékozzuk meg egymást tökéletes bizodalomunkkal, ne felejtjük, hogy pártok nincsenek, casták nincsenek többé, s szóljunk mindnyájan, mint magyarok, mint hazafiak.

Bóni S. Nem akar érzelmeiről beszélni, személyes érzelmeit csekélységnek tartja az ügy nagysága mellett. E perczek a haza szebb jövődójét rejtik keblükben; ezeket jól kell most használni, s Magyarországot fel fog virágozni. — Felszólítja az aristocratiát, becsülje meg a pillanatot, s kapcsolja magához a népet. — Kívánja, hogy a honvédelem s képviselői kidolgozásával megbízott választmány azonnal üljön össze.

Szentkirályi M. jelenté, hogy az örökvalóság törvényjavaslat nyomtatva van, s minden órán tárgyalthatik.

Az elnökség a városi kérdést kíváná szavazás által bevezetni, ha a városi követek a szótól elállanak. Westerkésmárk) mindenekelőtt az iránt kíván szavazást: adatik-e a városoknak most azonnal szavazati jog s nyomtatékos befolyás? — A tábla még most rendi typust visel, s míg ez áll, a városokat kizárni nem lehet. A városok is hazafi érzelmeik, barátai a haladási eszméknek, s most felfegyverésükről van szó. S e perczben, midőn egész Európa lökést kapott, s a népek minden rétegei felzavartattak és mozgásnak indultak, a reformot nem lehet egy illy testület meggyírálásával kezdeni. — A városi kérdés azonban ezuttal elmellőztetett. — Népképviselő, sajtószabadság, nemzeti őrség eszméi töltöttek meg minden agyat, minden szívet a teremben.

Just J. Azt véli, hogy a sajtószabadság iránti kívánatot még a mai izenettel fel kell terjeszteni. Nem szükséges itt hosszsz codificáció; két fölvetel kell csak előlegesen kimondani: az előleges vizsgálat eltörlését s a sajtóvétségekre nézve eskütszék felállítását.

Madarász L. Kívánja, hogy a honvédelmi küldöttség rögtön működjk. Ennek azonban több oldala van. Gondoskodni kell Pozsonyról, az országgyűlés helyéről s az egész hazáról. Pozsony védelmét azokra kívánja bízni, kik erre önként ajánlkoznak s magokat beiradják, — itt a lelkesült ifjúság! — Csodálja azon jóslókat, kik zászlóikat a széllel ingadoztatják, s a pusztá szép szót és szomorú jóslatát még nem tartja fenn a rendet. — A nádor is kimondá, hogy most órák alatt történik annyi, mint máskor hetek s hónapok alatt. Rögtöni felfegyverzést kíván; az egész hazára nézve kidolgozandó védelmi rendszert pedig már holnap benyújthatja a választmány. — A sajtóra nézve, őt Mosony követének nyilatkozata ki nem elégíti; nincs többé szükség hosszsz választmányi működésre; — s afféle jóslatot „hogy a haza élhet, halhat” millyeket órákig lehetne mondogatni, nem segítnek a dolgon. Fájdalom, hogy a hazai alkotmány csak keveseket véd s érdekel; s ha ezen országgyűlés nem siet, ha a tárgyakat huzza hálasztja, ki áll jól érte, mi történik a megyékben? Nem kell itt semmi hosszadalmas kerékvágás; proclamálni kell a sajtószabadságot, mint az ország szent tulajdonát, mellyet csak azon politiais rendszer bilincsel meg, a melly most megbukott; éljen vele a nemzet azonnal, léptesse életbe, vegye vissza elrablott kincsét. — Ha Ausztriában sajtószabadság van, miért ne legyen nálunk? csak a nemzet akarjon, kiviheti s biztosíthatja azt. De most el ne szalassza a pillanatot; a választmány üljön össze rögtön, s minden czifra codificálás nélkül mondja ki a főelveket: sajtószabadság! eskütszék!

Pázmándy D. Nyíltan kimondja, hogy az események felett örül, s egy csepp kétsége sincs, örüljön-e vagy busuljon? mert megdől egy absolutisticus kormány, melly Magyarország alkotmányos kifejlését gátolá, s midőn ezen absolut rendszer személyesítője, hg Metternich megbukott, ezen csak örülni lehet. E férfi kormányrendszere fölött criticát nem tart, először azért, mert az minden criticán alul van, s másodsor, mert a criticát kimondták az események. A magyar országgyűlésnek jelen feladata, hogy a mozgalmak vezérletét, miket e bukás előidézett, kezéből ki ne szalassza. Codificációval vesződni nincs idő; ki kell mondani a főelveket, s azoknak alkalmazása felett akkor lehet majd tanácskozni, ha sanctionálva lesznek. A kedvező pillanatot hasz-

nálni kell, s ha az elvek kimondása későbbre marad, féltő, hogy semmi sem lesz azokból. — A feliratról két fődolog kimaradt; egyik a sajtószabadság; másik a jury. A sajtószabadság nálunk soha törvényesen meg nem szűnt; jogtalanul volt csak elnyomva, s csupán repositóra van szükség. Izenetet kíván, mellyben nyilván kimondassék, hogy a sajtószabadság elve el van fogadva (benne van a felírásban) — nincs benne nyíltan s világosan. Midőn azon felirat készült, más körülmények voltak; most bele kell tenni világosan. — A honvédelmi javaslat hamar elkészülhet, de a népképviselői kidolgozására kicsit több idő kell. Most a városi javaslatot kívánja bevezetni.

Gr. Andrásy Gy. Pártolja az indítványokat, s fél, hogy a megoldás már is elkészült. Sietni kell. Nekünk egy bureaucratia kormány nyal van dolgnak (kiáltás: csak volt!) És a ki a bureaucratiaiban bizik, elbizta magát, s úgy jár, mint az anecdot-tartja, hogy a beteg először akkora viaszgyertyát igt sz. Máriának, mint ő maga, azután, midőn jobban lett, mint a keze, s végre, meggyógyulván, csak akkora fagyugyertyát adott, mint az ujja. — Ha azonban az elvnek, formulázás által, test nem adatik, ez is úgy jár, mint az 1790: 10-ben biztosított önállóság, s levegőben marad, mint Mahomed koporsója. Ingadozó időkben az ingadozó politia legrosszabb. Elhatározott politicát kell követni. A hátramaradás oka eldödeink politia bűneiben fekszik, kik a népet kizárták s elnyomták, míg a bölcsőbb angol barók, kivíván a magna chartát, azt a néppel megosztották. — A honvédelmi rendszert illetőleg: Magyarországot határait megvédheti talán az állandó katonaság, de a m. nemzetiséget s a belső rendet és szabadságot csak polgári te gy v e r tarthatja fenn. Azonban nem szabad ezuttal az insurrectio nevetséges bázisán maradni, hogy győri ütközetek emlékezete ujuljon meg, hanem a m e z e t i r e n d ö r s e r e g r e van szükség. Nem helyesli azon eszmét, hogy az ifjúság felfegyverzettsék, nem azért, mintha félne az ifjúságtól, vagy ezen eszmét depopularizálni akarná, hanem azt hiszi, hogy a dolgot illy bázison kezdeni nem lehet, az egész népre kell azt alapítani; ezen rendszabálytól csak a békes pozsonyi polgár fogna megijedni. — A sajtóügyben hosszsz munka nem kell ugyan, de néhány szakasz mégis szükséges, mert nincs olly bölcsesség, melly sajtószabadságot biztosítson eskütszék nélkül. stb.

Kossuth L. Ha a bécsi eseményeknek nagyon nem örül, csak azért nem egészen tiszta öröme, mert nem tud szabaddulni a gondolatától, hogy azon rendszernek már előbb kellett volna megbukni, míg annyi szerencsétlenséget nem árasztott e nemzetre. — A felírásról azt hiszi, hogy abból a sajtószabadság ki nem maradt, mert ezen általános kifejezésben, hogy „szellemi érdekeink a szabadság alapján állnak”, benne foglaltatik a sajtószabadság is, s ezen általános kifejezések alá több vagy kevesebb specialitást helyezni az országgyűlés akarától s erejétől függ. — Lehetett volna abban még több specialitást is említeni, p. o. az évenkénti országgyűlést, azonban ez a felelős minisztérium eszméjétől elválaszthatlan, mert ott a kormány nem lenne felelős, hol három évig nem lehetne megfogni üstökét, ha törvényt sért stb. — Uj izenettel nem akarja a dolgot most terhelni, elég, ha a tábla határozatilag kimondja, hogy mindezeket benne érti, különösen, hogy a szellemi érdekek ápolása alatt a sajtószabadságot is érti, melly nélkül az lehetetlen. — A felírás utósó s-a ellen némelly nehézségeket hallván, megmondja aziránti vélekedését. Részéről az indítvány az volt, hogy ő felsége azonnal nevezzen ki felelős magyar minisztériumot. Erre azon ellenvetés tétetett, hogy a törvényben benne levén, miként hazánk főkörmányszéke a helyt. tanács, ezt törvényváltoztatás nélkül elmellőzni nem lehet. Hogy tehát a felírás közegyezzéssel tétessék elfogadhatóvá, azért jött bele a módosítás, azért nem olly tiszta s világos értelmű, mint különben lehetne. Ha azonban valaki azt gondolná, hogy ő felsége kir. commissáriust küldvén az országgyűlésre, ezzel a tábla kívánását már teljesítette, nagyon csalatkoznék. — Ő illyen közönséges értelemben vett commissáriust el nem fogad. A mult század elején voltak efféle commissáriusok, s azokat lerázhatni nemzeti győzelem volt. — Ha a commissárius alatt olly egyén értetik, a ki több vagy kevesebb, kezébe adott hatalommal, ide jön, s az országgy. ellenében önálló vétóval bír, s midőn az országgy. fehéret akar, feketét mond: illy commissárius neki természetesen nem kell; hanem ollyan, ki a táblai többséggel solidaritásban legyen, itt tanácskozzék, felvilágosításokat adjon, s ám igyekezzék nézeteinek többséget szerezni, de ha nem szerezhet, menjen el, s hagyjon más töltni helyébe; ki, ha még most nem lenne is egyenesen a többség kifolyása, de annak irányával egyetértsen, s ha azt elvesztette, azonnal lelépjen. — Ezen értelmezést határozatilag kimondatni kívánja, valamint a sajtószabadságot is. Most érzi a kedvező perczet jelenlenni, hogy ő felsége győződjék meg arról is, miként a magyar sajt egyesíteni s Erdélyt Magyarországához kapcsolni kell. — Egyébiránt a RRnek igazságuk van, ha félnek a hosszsz tárgyalások a codificációtól. Most csak annyit kell kimondani, mennyit elkerülhetlenül szükséges. A sajtóügy annyira tisztában van, hogy a törvényt nem vitatni, hanem csak leírni kell. 1) A sajtószabadság helyreállítatik s előleges vizsgálat eltörltetik. 2) A sajtóvétségek felett eskütszék itél, miként azt a mult országgy. fenyítő Codex különvéleményében kidolgozva van, s a RR. által már helyeseltetett 3) a büntetések azok, mellyek a mult országgy. fenyítő Codexben foglaltattak. — Így a nemzetör-ségről szóló törvényben is csak néhány fölvetel kell kimondani, s a parádékról, egyenruháról stb. ezuttal hallgatni. — A népképviselőre nézve megjegyzi, hogy ő azt sohasem akarja úgy értetni, hogy a municipium megszűnjék, hanem a municipium alapján s abba olvasztva ohajtja kifejteni. (Elfogadják?)

Az elnökség kimondá a határozatokat azon értelemben mint Kossuth L. nyilatkozott. — A lelkesülés zaját még tetemesen nevelte azon, Kossuth L. által kihirdetett újság, hogy gr. Apponyi cancellár tegnap este 10 órakor lekötött. — (Szünni nem akaró örömrivalgás!)

Tarnóczy K. végre azt indítványozá, hogy a felírást ne a posta, hanem egy ünnepélyes választmány vigye fel Bécsbe; mi a bizodalom új jele lesz. — Elfogadtattott, s a ker. ülés eloszlott.

Délutáni 3 órára orsz. ülés levén hirdetve, megválasztattak a felírást Bécsbe viendő nagy országos választmány tagjai, kerületenként 10 követ, a városiak közül szinte 10, egyháziak 4, királyi tábla részéről maga a kir. személynök s a nádori ítélőmester. — Egyszersmind nádor ő főnsége a választmány vezérlésére megkéretett. — Elérkezvén a főrendek szóbeli üzenete, hogy a felírást egy értelemmel elfogadták, a RR. elegyes ülésbe tódultak át.

Délután 5 órakor az ifjuság a sétateren gyűlést tartván, készségét nyilatkoztatta, hogy a rend fentartására, s a hazát és szabadságot fenyegető veszélyek ellenében fegyvert viselni s őrtállani kész. — Este a különböző választmányok működtek. — 9 órakor díszruhába öltözött polgárok s országgy. tagok és ifjuság roppant száma, nagy fáklyás menetet képezve, idevél Kossuthot, ki a zöldfa-fogadó erkélyéről köszöntte meg a tisztelést, a polgárok részvételében, mint az osztályok közti egybeolvadás jelében, különös fontosságot helyezvén. — Az ifjuság s polgárság nevében szónokló Székely József s Kossuth L. beszédeit legközelebb közleni fogjuk; most csak annyit említve meg, hogy Kossuth, gr. Batthyányi Lajost, mint a leendő minisztérium fejét, üdvözle.

Pozsony, márt. 15-én.

A reggeli 8 órakor tartott 77-ik kerületi ülés e napot nemzetünk életében örökre emlékeztetéssel tette. Miután ugyanis Szentkirályi M. az általa szerkesztett alább látható nyilatkozatot, a közelebbi napok nagy eseményeiről a küldők összhangzó értesítése s ez által az egész honban egyetértés elérése végett közösen elküldendett, felolvasta volna, Kossuth L. indítványára, főleg pedig a hatalmasan intó idő szavát megértve, az alsótábla a házi s hadi adó és közmunkában, szóval a nép minden terheiben aránylagos osztatkozást elfogadta!

Több megyei követ, például Somsich (Baranya) meghatalmazás hiányában, azon reményről lelkesítve, hogy küldői a kor hatalmasan intó szövegét megértendik; vagy ha, ugymond, e lépésért felelősség várna rá, annak terhét szívesen veendi a haza javáért magára, fogadták el a nagy elvet. Gr. Széchényi I. (Mosony) szinte így szolt: hála istennek, hogy a magyar nemzet szélesebb alapon állítja alkotmányát, mint millyenen eddig fityegett; hanem a gőzös, mely nemcsak Bécsbe viendő, tudtával egy a leglassabb járatnak közül, arra kéri tehát a RRket, hogy ezután szóljunk kevesebbet, de fizessunk többet. Az egyházi rend hasonlólag egyhangulag nyilatkozott az indítvány mellett!

Szentkirályi M. Hogy az üdvös és jelenleg nyu-

galomszító eszmék egyszerre terjedjenek, csak rövid szavakban adja elő indítványát, miszerint az urbéri viszonyok törvény általi elintézése után, a földesurak kártalanítását a státus vállalja magára. Közhelyesséssel elfogadtattott.

Kossuth L. állt még föl s kijelenté, mikép a követi nyilatkozathoz még azt szükségesnek látna hozzáadni, hogy a királyi városok követi többé nem castnak, hanem a nemzet képviselőinek tartassanak, és a tanácskozá-okban tetteges szavazattal vegyenek részt, minek elérése végetti tanácskozássra, mihelyt a küldöttség Bécsből visszatér, azonnal felkeri a KK. és RR. figyelmét; részéről azon határokig igyekezővén a tetteges vokolhatási jogot terjeszteti, meddig a szükséges biztositásokat feltalálja. (Tetszés és éljenharsogások közt ez is elfogadtattott).

S ezzel a rövid de fontos ülésnek vége szakadt, és az országos küldöttség 10 órakor hajóra kelvén, a Duna partjait ellepő nép örömkáltásai s mozdárdurrogások közt Ferencz-Károly, nemzeti czimert s színt kitűzött gőzösön Bécsbe indult. Hová ez nap d. u. 4 órakor az orsz. gyűlési ifjuság egy része a bonatyák után szinte felhajózott.

Az országgyűlési teendők némelly kifejezéseinek értelmezése iránti határozata a t. RRnek:

Határozata a KK. és RRnek azon felirási javaslat némelly kifejezéseinek értelmezése iránt, melyet az országgyűlési teendők névé a mélt. fő-RRhez átküldöttek.

„A KK. és RR. kijelentik: hogy azon felirási javaslatokban, melyet az országgyűlési teendők iránt a mélt. fő-RR-hez átküldöttek, a szellemi kifejlődés ápolása szükségének megemlítése által a népnevelést, vallási jogok viszonyosságát, az eskütszékek létesítését és a sajtószabadságot, ugyszint a nemzeti erőnek egyesítése szempontjából az Erdélyi egyesülést is nevezet szerint értetni kívánják: továbbá, hogy ott, hol a képvisleti rendszernek alkotmányos iránybani fejlődését, határozott kívánatai sorába helyezik, ezen általános kifejezés alatt nevezet szerint az országgyűlések Pesten évenként leendő tartása szükségét is czélozták kifejezni; miután évenkénti országgyűlések tartása a kormány felelősségével válhatlan kapcsolatban áll.”

Az országos küldöttség martius 15-kén Bécsbe ment tagjainak névsora:

A főRR. táblája részéről: báró Vay Miklós koronaőr, Lonovics József csanádi püspök, Rajacsics József karloviczi érsek, herczeg Eszterházy Pál soproni örökös főispán, báró Perényi Zsigmond ugoceai főispán, gr. Károlyi György békesi főispán, Tihanyi Ferencz temesi gróf, ifj. Majláth György baranyai főispán, gr. Batthyány Lajos, gr. Cziráky János, gr. Szapáry Antal, gr. Teleky László, báró Venkheim Béla.

A tek. KK. és RR. táblája részéről: Zarka János királyi szenelőnök, Ghyecz Kálmán nádori ítélőmester, Bernáth Zsigmond Ung, Szemere Bertalan Borsod, gr. Andrassy Manó Torna, Szentiványi Károly Gömör, gr. Andrassy Gyula Zemplén, Schnée László Heves, Gábel István Abauj, Radics Miklós heves, Darvas Pál Gömör, Bükk Zsigmond Borsod, Bónis Sámuel Szabolcs, Bohus János Arad, Papszász Lajos Bihar, Biró Imre Arad, Babarczy Antal Csongrád.

Rónay János Csanád, Mann József Máramaros, Kállay Menyhért Szabolcs, Tomcsányi József Békes, Asztalos Pál Máramaros, Desewffy Jób Nógrád, Tarnóczy Kázmér Nyitra, Kossuth Lajos Pest, Szentkirályi Mórész Pest, Bato Révay Simon Turóc, Olgyay Titus Pozsony, Ruttkay István Zólyom, Justh József Turóc, Kubicza Pál Trencsin, Rakovszky Mórész Liptó, Pázmándy Dénes Komárom, gr. Szécsényi István Moson, Madarász László Somogy, Vidoss József Vass, Hunkár Antal Veszprém, Csúzy Pál Zala, Somsich Pál Baranya, Horváth László Fehér, Szabó Miklós Vass, Gaál Eduárd Tolna, Tolnay Károly Zala megyék követi, Jozipovich Antal turmezei gróf, Fogthui János Hajdu kerületi követe, Máriássy Gábor egri, gr. Forgách Agoston pozsonyi, Daróczy Zsigmond pécsi, Mericzay Antal váci káptalanok követi, Házmán Ferencz Buda, Hader Pál Székesfehérvár, Hergesell Ferencz Győr, Martini Fridrik Sopron, Pitroff János Nagy-Szombat, Renyey Ferdinánd Szeged, Komlóssy Lajos Debreczen, Tóth Lőrincz Breznóbánya, Stanaczky András Szatmár-Németi, Károlyi István Pest városok követi.

KÜLFÖLD.

AUSZTRIA. Bécsből aggodalmas hírek kezdenek szárnyalni. Ezeknek megczáfolására közöljük.

Bécs, márt. 15-én délután következő nyilatkozvány adatott közlirül: Mi első Ferdinánd stb. olly rendelkezéseket tenpi határozotunk, melyeket hű népeink kívánságainak teljesítésére szükségeseknek ismertünk.

A sajtószabadság a censura megszüntetése iránt adott nyilatkozatom által olly módon adatik meg, mint minden országban van, hol az létezik.

Birtokra és értelmiségi alapra épített nemzetország teszi már a szükséges szolgálatokat.

Hogy minden tartományi rendek (Provinzial-Stände) s a lombard-velencei királyság központi gyűlésének tagjai, a lehető legrövidebb idő alatt, a polgár rend megerősített képviselésével s a létező tartományi alkotmányokra tekintettel, az általunk elhatározott hazai alkotmány végett egybehivassanak, a szükséges lépések már megtétettek.

Biztosan várjuk tehát, hogy a kedélyek meg fognak nyugodni, a tanulmányok ismét rendes folyamat szerint fognak menni, az ipar és békes közlekedés ismét fel fog élni.

Ezen reményben annál inkább bizunk, mert ma önközött meghatva győződünk meg, hogy a hűség és csatlakozás, melyet századok óta szakadatlanul tanusítanak önök elődeinknek, s azt minden alkalommal kitüntették, önöket még most is (noch jetzt) ugy lelkesíti, mint valaha.

Kelt császári fő- és lakvárosunkban, Bécsben, márt. 15-én 1848. országglásunk 14-ik évében. Aláírva: Ferdinánd (R. H.) Inzaghi Károly gróf, cancellár, P. lersdorf Ferencz báró, udvari cancellár, Weingarten Jozsef báró, udv. cancellár, ő cs. kir. felségének különös parancsára. Salzgeber Péter cs. kir. udv. tanácsos.

Szerkeszti: Csengery Antal

1055. szám.

(418) Birói árverés.

Tek. Temes vármegyébe kebeleztet Mély-Nádas helységnek negyedrésze, mely mintegy 40 hold szántóföldből, 7 hold kaszálóból, 12 hold évenkénti favágasból, 18 jobbágy és néhány szilvásból, továbbá az uri haszonvételek negyedrészből áll, s melyet özvegy Tormássy Erzsébet asszonyság özvegye joggal használ, közárverés mellett a körülmények szerint egy vagy több esztendőre birói fiú útján folyó évi április 1-én napján haszonbérbe fog adatni; a bérleti számdékokok tehát a kitett nap reggeli 11 órájára mint első és utolsó árveréshez a mély-nádasi urilakba ezennel meghivatnak. Csiki Emanuel t. Temes megyei esküdt, mint foglaló biró.

(416) Birói árverés.

Váltótörvényszéki határozat következtében f. martius hó 21-én szokott reggeli órákban a f. fürdőutczai Tüköry-házban különönmű butorok fognak árvereztetni. Kelt Pesten 1848. martius 15-én. Tanarky György kiküldött végrehajtó.

(40) Fiumei betáblázások megsemmisítése.

39899. A Fiumei kerületi első bíróságn törvényszék jelentése szerint, azon a kerületben 1777-ik évtől kezdve 1822-ik év végéig nyert, és e törvényszéknek lévő jegyzékben akárki által megsemmisíthető betáblázások, melyek iránt részéről az 1844-ik évi július 17-én 1245. sz. alatt kibocsátott idéző hirdetmény által kitűzött egy év és napi határidő alatt kilgázításuk végett senki sem jelentkezett, mint megsemmisítettek kitéblázatván. — Kelt september 21-én 1847.

(408) Gróf

Keglevich Gábor-féle

kölcsönt illető hirdetmény.

WODIANER és FIA nagykereskedőháza Pesten, buzini gróf Keglevich Gábor ő cs. kir. felsége val. belső titkos tanácsos és kamarás, magyarországi főtárnokmester 'sat. ő n. méltóságával egy, 670,000 p. frtból álló kölcsönt kötött, melyről szóló 's 1847. évi majus 1-jén kelt főkötelezvény szab kir. Pest városánál letétele. — E' kölcsön főkötelezvénye alapjául 67,000 db. részkötelezvény 10 p. frtjával bocsátatott ki, melyeknek visszafizetése sorshuzás útján, — a részkötelezvényekhez csatolt sorshuzási tervben bővebben megirt 49 huzásban — fog eszközöltetni

A' legközelebbi sorshuzás ez évi majus 1-jén menend véghez, mellynél főnyeremények: 10,000—1500—500—200 és 100 p. forintokkal fognak kihuzatni; ezeknek kifizetése pedig, ez évi augustus 1-jén történend meg.

Részkötelezvények és sorshuzási tervek, kaphatók Pesten Lueff M. urnál Kristóf-téren a' „Minervánál”.

Hivatalos tudósítások.

Mart. 18-án 1848.

(1, 2)

(32)

Kötelezvények semmisítése.

(2, 3)

7107. Győr város tanácsa két rendbeli 's jelesül 1799-dik évi július 16-kán 500 frtól és 1801-ik november 16-kán 150 frtól kiadott, 's Szodtfridt Mátyást keresőleg, Schegg Lőrincz és neje Anna Máriát pedig szenvedőleg illető, 's elveszett kötelezvényeket országszerte azzal kihirdetettli kérvén: hogy ha azok tulajdonosa f. ó. január 14-kétől számítandó egy évi 's egy napl hatánap alatt magát nem jelentendi, a' körülirt kötelezvények megsemmisítetln, 's kitéblázatni fognak. Kelt böjtölő hó 15-dikén 1848.

(422)

(1, 2)

(420)

Uj népszerű kiadás Petőfi munkáiból! Pesten Emich Gusztáv

magyar könyvkereskedésében ur- és kigyóntczaszegletén, a' kir. postahivatallal átellenben épen most jelent meg, és kapható minden könyvarusnál a' két magyar huzában:

Petőfi Sándor

összes költeményei.

A' költő aczélba metszett arczképével.

2-ik kiadás.

2 kötet csinos borítékba füzve 3 frt e. p.

(421) Árverési hirdetmény.

Ifj. Moesonyi Mihály urnak földfa-utczában 301. sz. a. fekvő 22,900 p. fira becsült háza birói foglalás folytan f. évi április hó 21-én d. e. 11 órakor sz. kir. Pest városa telekhivatalában árvereztetni fog. Kelt Budán, martius 17-én 1848. Urbanovszky Justin kiküldött végrehajtó biró.

(417) Újvidék.

Aloht tudtára adja ezennel, miként ő eddig Schevics György-féle házban levő raktárát 1848. martius 19-én Filkovicz Jakab három lóham melletti házba 's boltjába saját ármaga által áthelyeztetle, 's most ugyanott létező ekszer- s nürnbergi árukkal ujjlag ellátott raktárát legnagyobb valógatásban 's legutányosabb ar mellett mély alazattal ajánlja

Sztójcsik Miklós az „arany csillaghoz”.

Haszonbérlet.

(1, 2)

Mlgoz gróf Apponyi Antal ur ns. Tolnakegyében kebeleztet Kölesdi brodalma részéről közhírré tétetik, hogy f. évi martius hó 26-ik napján Kölesden az urodalmi irodában tartandó árverés útján — az eddigi haszonbérlet közbe jött halálózása miatt — következő uri haszonvételek bérbe adandók.

a) Kölesd mezővárosában egyemeletes vendégfogadó, Budáról és Sz. Fehérvárról Eszékre és Pécsre vezető országutban, szabad bormérés és husvágás: hozzá tartozó 10 3/4 hold réttel és 2/3 hold házi kerttel f. évi április hó 24-ik napjától kezdve 3 3/4 évek.

b) Kölesden négy országos vásárbán a' helypenz-szedési jog — szinte f. évi április hó 24-ik napjától 3 3/4 évek.

c) Kölesden a' hidvám-szedési jog f. é. április hó 1-én napjától 2 3/4 évek.

d) Kölesdi határbán az ugynevezett Hosszuszegethi rét 75 3/4 holddal f. é. április 24-ik napjától 3 évre.

e) Kölesd mezővárosában, Kis-Tormási és Mutsy helységekből szabad sernéresi jog f. évi november 1-én napjától 2 1/2 évre.

f) Kis-Tormási helységben az urodalmi keresma, szabad bormérés és husvágási joggal, hozzá tartozó két hold szántófölddel f. évi április hó 24-ik napjától 3 3/4 évre.

Bérleti kívánók szükséges bantpénzzel 's egyéb megkivántató bizonyítványokkal ellátva a' fentkített napon 's helyeni megjelenésre hivatalosak. A' bérleti feltételek az urodalmi tisztartósági hivatalnál árverés előtt megtekinthetők. — Kelt Kölesden, martius 10-én 1848.

Ház-eladás.

Uj-Szőnyben, sz. k. Komárom városával átellenben, Duna jobb partján fekvő praediumban, pest-győri postautra nyíló Knopf-féle szegletház, 's egyéb épületek timármesterség üzésére szolgálok, 1848. évi martius 28-ik napján délelőtti órákban árvereltetni fog. (419) (1)

Ára 1 korona.
